

Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi
Turkish Journal for the Spiritual Counselling and Care

Sayı: 3 • Haziran 2021 • 135-201
Issue: 3 • June 2021 • 135-201

**Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Öğrenci Yurtları ve
Gençlik Merkezlerindeki Manevi Danışmanlık ve
Rehberlik Hizmetleri (2013-2021):
Sınırlılıklar ve Bir Eğitim Programı Önerisi**

Spiritual Counseling and Care Services of
Presidency of Religious Affairs in Student Dormitories and
Youth Centers in Turkey (2013-2021):
Limitations and a Proposal for a Training Program

Mustafa Koç

Prof. Dr.

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı
E-posta: mustafa.koc@ogu.edu.tr
Orcid: 0000-0003-1299-7963
Eskişehir / Türkiye

Professor

Eskişehir Osmangazi University Faculty of Theology
Department of Psychology of Religion
E-mail: mustafa.koc@ogu.edu.tr
Orcid: 0000-0003-1299-7963
Eskişehir / Turkey

Türk Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi
Turkish Journal for the Spiritual Counselling and Care

Makale Türü • Article Type   Araştırma • Research
Geliş Tarihi • Received   16 Mayıs 2021 • 16 May 2021
Kabul Tarihi • Accepted   21 Haziran 2021 • 21 June 2021

Ö z e t

Gerek kurumsal uygulamalar gerekse akademik araştırmalar bağlamında Türkiye'deki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine gösterilen pozitif ilgi her geçen gün artmaktadır. Sekülerizm etkisine bağlı olarak dinsel destek mekanizmalarının giderek form değiştirdiği Türkiye'de, adı geçen alandaki kurumsal hizmetlerde ön plana çıkan kamu kurumu ise din alanında kamusal bir otorite olan Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile yapılan hizmet işbirliği protokolü kapsamında, Başkanlık tarafından üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin verilmeye başlanmasıyla birlikte manevi danışmanın eğitimi konusu da gündeme gelmiştir. Makalede öncelikle Başkanlığın üniversite öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tarihçesine yer verilmiştir. Daha sonra ise kurumsal sınırlılıklar bağlamında söz konusu hizmetlerin güçlü ve zayıf yönlerinin belirtildiği makalede, Türkiye'deki yükseköğretim düzeyinde eğitim alan gençler üzerine yapılan gençlik çalışmalarında kullanılabilecek manevi danışmanlık ve rehberlik sertifika programı önerilmiştir. Bu geliştirilen sertifika programı, gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerindeki manevi danışmanların temel ve özel alan yeterliliklerinin artırılmasına yönelik din psikolojisi ve gelişim psikolojisi ile klinik psikoloji perspektifinden hareketle modüler sisteme dayanmaktadır. Gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik sertifika programının modülleri geliştirilirken her modüldeki eğitsel işlemler; birbiriyle ilişkili, ardışık ve birbirinin ön koşulu olacak ve her bir modülün sonunda yeterlilik kazandıracak şekilde gruplandırılarak düzenlenmiştir. Türkiye'deki üniversite gençliği çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri için tasarlanan bu sertifika programına göre '1. Modül: Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-[Başlangıç Düzeyi]-Temel Alan Yeterliliği; 2. Modül: Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-[Orta Düzey]-Temel Alan Yeterliliği; 3. Modül: Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-[İleri Düzey]-Özel Alan Yeterliliği' şeklinde üç farklı modüle sahiptir. Ayrıca önerilen bu sertifika programı, katılımcıların öncelikle 'manevi danışmanlık ve rehberlik' temel alan yeterliliklerini ve daha sonra da 'gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik' özel alan yeterlilik düzeylerini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Alan uzmanlığı temel alınarak modern eğitim paradigmasına uygun biçimde geliştirilen bu eğitim programı, aynı zamanda katılımcıların manevi danışmanlık ve rehberlik alanındaki özel alan yeterlilik düzeylerine de vurgu yapmaktadır.

A n a h t a r   K e l i m e l e r

Manevi danışmanlık ve rehberlik • Diyanet İşleri Başkanlığı
Eğitim programı • Modüler sistem

A b s t r a c t

In the context of both institutional practices and academic research, the positive interest shown in the services for spiritual counseling and care in Turkey is increasing day by day. In Turkey, where religious support mechanisms are gradually changing form due to the influence of secularism, the public institution that comes to the fore in institutional services in the mentioned field is the Presidency of Religious Affairs, which is a public authority in the field of religion. Within the scope of the service cooperation protocol with the Ministry of Youth and Sports, the issue of training the spiritual counselor has come to the fore, with the Presidency starting to provide spiritual counseling and care services in dormitories and youth centers. The history of the spiritual counseling and care services of the Presidency in the university student dormitories and youth centers is initially given in the article. Afterwards, in the article, in which the strengths and weaknesses of the mentioned services are stated in the context of institutional limitations, a spiritual counseling and care certificate program that can be used in youth studies on young people in Turkey is proposed. This certificate program is based on a modular system from the perspective of psychology of religion and developmental psychology as well as clinical psychology for increasing the basic and special field competencies in spiritual counseling and care services in youth studies. While developing the modules of the spiritual counseling and care certificate program in youth studies, the educational procedures in each module; they are grouped together in a way that they are interrelated, consecutive and prerequisite of each other and will provide qualification at the end of each module. According to this certificate program designed for spiritual counseling and care services in university youth studies in Turkey has three different modules: 'Module 1: Spiritual Counseling and Care-[Beginner Level]-Basic Field Competence; Module 2: Spiritual Counseling and Care-[Intermediate Level]-Basic Field Competence; Module 3: Spiritual Counseling and Care-[Advanced Level]-Special Field Competence'. In addition, this proposed certificate program firstly aims to increase the core competencies of the participant's 'spiritual counseling and care' and then the special field competence levels of 'spiritual counseling and care in youth studies. This training program also emphasizes the special field proficiency levels of the participants in the field of spiritual counseling and care.

K e y w o r d s

Spiritual counseling and care • Presidency of Religious Affairs
Training program • Modular system

Giriş

Kutsaldan uzaklaşarak modern yaşamı biçimleyen sekülerizmin de etkisiyle giderek hızını arttıran anomik sosyal değişim örüntüsü, ergenlikten yeni çıkan gençlik dönemindeki genç bireylerin duygu ve düşünce içeriklerini dönüştürebilir. Dolayısıyla bireysel ve toplumsal yaşamdaki din anlayışı ve dinsel yaşam formları da sözü edilen bu dönüşümden etkilenebilir (bkz. Paker & Akçalı, 2012: 1440-1459). Din sosyologlarına göre modernleşmenin beraberinde getirdiği bireyselleşme ve sekülerleşme süreçleriyle birlikte dinsel yaşantı konusundaki tartışmalar, son zamanlarda giderek belirginleşmiştir. Bu tartışmaların merkezini ise dinsel kurumlardan uzaklaşan öznel bir dindarlık anlayışının yaygınlaşması oluşturur. Toplumsal değişimin en hızlı ve açık yaşandığı sosyal grupların başında ise genç popülasyon ve özellikle de üniversite gençliği gelir. Sekülerleşmenin de etkisiyle farklılaşan psiko-sosyal şartlar, üniversite gençliğinin dindarlık formlarını da etkilediği için dindarlıkla ilgili yeni biçimler ortaya çıkarmıştır (Schmalzbauer, 2013: 115-131; Arthur, 2008: 197-202'dan akt. Meydan & Aydın, 2020: 302-303).

Türkiye'de, modernleşme ve sekülerleşme sürecinde üniversite gençliğinin maneviyat örüntülerine bakıldığında, sanılanın aksine maneviyatın eğitim kurumlarında psiko-sosyal uyum amaçlı kullanılması, ben merkezci bir bakış açısı olmayıp aksine topluma yarar sağlayan evrensel bir bakış açısı sunabilir. Özellikle son yıllarda önemle üzerinde durulan karakter eğitimi ve değer oluşturma konusunda, gençlerin dinsel ve manevi yanlarının değerlendirilmesi önemlidir. Bu bağlamda Bergin & Richards'a (2005) göre dua etme, kutsal kitapları okuma ve meditasyon yapma gibi dinsel başa çıkma mekanizmalarını kullanan genç bireyler, bu yöntemlere başvurmayanlara oranla stresli yaşam olaylarını daha iyi yönetir ve kendine daha fazla şefkat geliştirebilir. Konuya ilişkin yapılan araştırmaların fiziksel ve psikolojik iyi oluş ile din ve maneviyat arasında doğrusal bir ilişki olduğunu ortaya koyması, eğitim kurumlarında sunulan manevi danışmanlık ve rehberlik uygulamalarının etkili olabileceğini düşündürmüştür (örnek çalışmalar için bkz. Sink, 2004; Sink & Richmond, 2004). Ingersoll & Bauer'e (2004) göre maneviyat, gençlerin potansiyellerinin bütüncül bir biçimde geliştirilmesi ve tam fonksiyon göstermesi açısından okulların doğal bir parçası olmalıdır (Ingersoll & Bauer, 2004: 301-308'den akt. Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 267).

Kendine özgü olan karakteristik özellikleriyle diğer gelişim dönemlerinden farklılaşan gençlik dönemi, ergenlik ile yetişkinlik arasında

betimleyen biyo-psiko-sosyal açıdan gelişme ve olgunlaşma, yoğun arayışlar ve yeni deneyimlerin kazanıldığı bir dönemdir. Aynı zamanda dinsel uyanış ve bilinçlenme, geleneksel değerlere karşı eleştiri, tepkisellik, şüphe ve güvensizlik duygusu, yeni arayış ve tercihlere yönelme biçiminde dinsel ilgisizliğin görülebileceği gençlik dönemi, tam karşıt olarak dinsel grup veya cemaat içerisinde kolektif dinsel kimlik oluşumu gibi dinsel grup aidiyetini öne çıkaran eğilimlerin gözlenebildiği bir gelişimsel süreçtir (krş. Odabaşı, 2020: 183-216; Malkoç, 2019: 252-268). Gençlik dönemi içerisinde bireyin olgunlaştığı dönem olarak üniversite yılları, içinde bulunduğu sosyal ve entelektüel ortamlardan etkilenerek bilişsel sorgulamalara dayalı dinsel anlayışın ardından dinsel kimliğin büyük oranda durağanlaşmaya başladığı bir kuluçka dönemdir. Dolayısıyla bu dönemde kazanılan dinsel bilgi, ahlak ve deneyim, yaşamın sonraki gelişimsel dönemleri için de belirleyicidir (Meydan & Aydın, 2020: 303; bkz. Barlak, 2016: 870-879).

Öte yandan maneviyat, genç bireyin zorlu yaşam olaylarındaki problemleriyle başa çıkma araçlarından biri olarak kullanılabilir (bkz. Kızılgöçer, 2020: 261-279). Yükseköğretim kurumlarında ortaya çıkan yaşamsal problemlerde de maneviyatla ilgili konular gündeme gelebilir. Bir üniversite öğrencisi bir kriz durumu ya da doğal afetle karşılaştığında kayıp, umut, sabır ve başa çıkma konularında maneviyata başvurabilir. Örneğin; bir okul arkadaşının vefat ettiğini öğrenen bir öğrenci Tanrı'ya "Neden?" diye sorabilir. Bununla birlikte cinsellik, üreme, kürtaj, boşanma ya da benzer konularda maneviyat üzerine kafa yorabilir. Dobmeier'e (2011) göre gençlerde maneviyat (i) aile, akran grupları, öğretmenler ve Tanrı'yla bağlantıda olma; (ii) ritüeller, arkadaşlıklar ve dua üzerinden bir bağ kurma; (iii) bütünlük, şefkat ve affedicilik gelişimini kolaylaştıran ahlaki öğretilere sahip olma; (iv) daha fazla benlik farkındalığı ve benlik bilinci ile travmayı yeniden canlandırma kapasitesine katkıda bulunan kişisel gelişim' gibi konularda gençlere psikolojik dayanıklılık sağlayabilir (Sink & Richmond, 2004: 291-292; Dobmeier, 2011: 317-327; Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 267).

Modern dünyadaki sekülerleşmeye bağlı olarak dinsel çözümden kaçınılmaz biçimde etkilenen Türkiye'de de, manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarının giderek hız kazandığı görülmektedir. Clebsch & Jaekle (1967) tarafından yapılan değerlendirmeye göre, manevi danışmanlık, manevi danışmanlar aracılığıyla danışanları yönlendirerek ve destekleyerek zorlu yaşam olaylarındaki problemlerine çözüm üretmeye ilişkin manevi başa çıkma süreçlerindeki çalışmaları kapsar (Clebsch &

Jaekle, 1967). Bu bağlamda manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin Avrupa ve Amerika’da oldukça eski, Türkiye’de ise kurumsal olarak yeni verilen hizmet birimlerinden biri de gençlik çalışmaları kapsamındaki üniversiteler, gençlik merkezleri ve öğrenci yurtlarıdır.

Amerikan Psikolojik Danışmanlar Derneği tarafından 2014 yılında yayınlanan mesleki etik standartlarda, din ve maneviyat kaynaklarına nasıl yer verildiğine bakıldığında, psikolojik danışmanların, danışanların din ve maneviyat gibi yönlerini onların güçlü yanları olarak görmeleri gerektiği vurgulanmıştır. Aynı zamanda psikolojik danışmanların dinsel ve manevi yönelimleri ne olursa olsun, danışanları arasında herhangi bir ayırım yapmamaları istenmiştir. 2016 yılında yeniden gözden geçirilerek yayınlanan etik standartlarda ise dinsel inanç ve maneviyatın okul danışmanlığındaki önemi şu şekilde betimlenmiştir: “Saygı görme, onurlu davranılma ve etnik kimlik, uyruk, yaş, sosyal sınıf, ekonomik durum, yetenek/engel, dil, göçmenlik durumu, cinsel kimlik, aile tipi, dini/manevi kimlik ayrımı yapılmaksızın terk edilmiş küçük çocuklar, evsizler ve suça yönelmiş olanları da kapsayacak biçimde çeşitli popülasyonlardan gelen tüm öğrencilerin, kapsamlı bir okul danışma programına erişme hakları vardır.” (American Counseling Association, 2021). Dolayısıyla yukarıdaki meslek etiğine yönelik yapılan açıklamalardan danışma ortamına getirilen problem ele alınırken öğrencinin dinsel/manevi yönünün dikkate alınması, fakat danışman tarafından bizzat bir yönlendirme yapılmaması gerektiği anlaşılmaktadır (Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 267).

a. Problem ve Amaç

Birey yaşamında psiko-sosyal açıdan en dinamik gelişmenin ve değişimin yaşandığı süreç olan gençlik dönemi, psiko-sosyo-fiziksel gelişimde ve kişiliğin olgunlaşmasında kritik evredir. Üniversite eğitimi ise gençlik dönemine özgü gerilimlere ve sorunlara daha fazlasının eklenmesine sebep olabilen bir süreçtir. Bu dönemde öğrenciler, kendi kimliklerini bulma, toplum değerlerine uyum sağlama, daha geniş toplumsal ve evrensel değerleri benimseme ve sosyal olgunluğa erişme sorumluluğu altındadır (krş. Kartopu & Hacikeleşoğlu, 2016: 91-121). Üniversite öğrencileri, ergenlikten çıkıp yetişkinliğe geçiş döneminin getirdiği bazı sorunlarının yanı sıra başka faktörlerle de yüz yüze kalabilirler. Üniversite öğrencilerinin birçoğu, ilk kez ailesinden ayrılarak kendi başına kaldıkları için yaşadıkları çevreden, ev ve aileden ayrılma, onların psiko-sosyal uyum sorunlarına sebep olabilir. Zaman ve parasını ayarlayabilme,

doğru arkadaş seçebilme, sosyal ilişkileri yürütebilme, geleceğe ilişkin kararlar verebilme, değişen çevreyle birlikte değişen değer yargılarına uyum sağlayabilme, karşı cinsle ilişkiler kurabilme, bağımsızlığını kanıtlayabilme, kişisel değerler arayabilme, kendini tanıyabilme, akademik başarı sağlayabilme gibi durumlar, üniversite öğrencilerini zorlayan ve psikolojik sorunlara neden olan döneme özgü yaşamsal faktörler olarak sıralanabilir (Maçın & Çevik & Akay, 2020: 39; Bayhan, 1997).

Batı'da oldukça eski bir tarihsel geçmişe sahip olan manevi danışmanlık ve rehberlik/mdir, Türkiye'de oldukça yeni bir araştırma ve uygulama alanıdır. Her geçen gün tanınırlığı artan manevi danışmanlık ve rehberlik, Diyanet-din hizmetlerinde de ayrı bir profesyonel hizmet alanı olarak yeni bir uygulama sahasıdır. Bu bağlamda, Başkanlığın kurumsal manevi danışmanlık ve rehberlik hizmet birimlerinden biri de yükseköğretim düzeyindeki eğitim kurumları olan üniversiteler ve/veya bu üniversitelerde okuyan öğrencilerin kaldıkları yurtlar ve gençlik merkezleridir. Dolayısıyla teorik ve ampirik olarak giderek varlığı kabul edilen bu alana Türkiye'de, sekülerizmin de etkisiyle kurum merkezli danışmanlık ve rehberlik hizmetleri bağlamında üniversiteler ve öğrenci yurtları ile gençlik merkezlerinde var olan psiko-pedago-sosyo-antropo-teolojik ihtiyaçlar her geçen gün daha da hissedilir biçimde artmaktadır. Fakat ihtiyacı karşılayacak saha etkinliklerinin tam olarak profesyonel alan uzmanlığı perspektifinden hareketle yapıldığı henüz söylenemez (Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 266-272).

Diyanet-gençlik çalışmaları bağlamında bu makalede, öncelikle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 'cami-dışı din hizmetleri' kavramı içinde tanımlanmış psiko-sosyal içerikli yeni bir din hizmeti birimi olarak üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tarihçesine (2013-2021) yer verilmiştir. Daha sonra kurumsal düzeyde verilmeye başlanan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin güçlü ve zayıf yönlerine değinilerek "(i)-Diyanet İşleri Başkanlığı, bu alanda üreteceği hizmetlerde şu anda hangi noktada bulunmaktadır ve nereye gidebilir? (ii)-Üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde vereceği bu hizmetin kalitesini artırabilmesi için nasıl bir akademik ve kurumsal yol haritasına ihtiyacı vardır? (iii)-Genişletilerek devam eden uygulamanın yapıldığı öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde çalışacak Diyanet personelinin alan uzmanlığı eğitim süreci nasıl yapılandırılmalı ve yönetilmelidir?" gibi sorular çerçevesinde, çalışmanın problematik yönü ele alınmıştır.

Öte yandan bu çalışmanın amacı, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın

üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde izlemesi gereken kurumsal yol haritasında, (i) kurumsal sınırlılıkları tespit edip söz konusu sınırlılıkların aşılabilmesi için çözüm önerileri sunmak; (ii) Başkanlığın alanda görevlendireceği personelin alan uzmanlığı için bir eğitim programı önererek kuruma ve ilgili literatüre akademik bir katkı sağlamaktır. Dolayısıyla bu makalede, kurumsal sınırlılıkların aşılabilmesi için bazı önerilerin ortaya konulmasının yanı sıra alanda çalışacak olan kurum personeline modüler sisteme dayalı bir sertifika eğitim programı önerisi sunulması amaçlanmıştır.

b. Önem ve Sınırlılıklar

Üniversite eğitim dönemindeki gençler, kendi yaşamlarını devam ettirmek zorunda oldukları için yaşamsal sorunlarla başa çıkmaları zorlaşabilir. Tüm bu durumlar, üniversite gençliğinde güven bunalımı, stres ve kaygı düzeyinin artması, kendini yetersiz hissetme, yalnızlık ve iletişim kopukluğu gibi psiko-sosyal sorunların yaşanmasına neden olabilir. Sorunlarla yüzleşmek ve bunlarla başa çıkmak için desteğe ihtiyaç duyulması, gençlik döneminde de ortaya çıkan yaşamsal bir olgudur (krş. Kara, 2008: 222-230). Ancak sorunlardaki çeşitlilik ve artışa karşın yakın ilişkilerin giderek azaldığı modern toplumlardaki genç bireyler, destek mekanizmalarından da yoksun olabilir. Dolayısıyla ortaya çıkan birçok kurum ve meslek, yabancılaşan ve yalnızlaşan gencin karşılaştığı sorunlara çözüm bulmak üzere profesyonel hizmet sunmaktadır. Bugün psikiyatri, psikoloji, psikolojik danışmanlık ve sosyal hizmet gibi alanlarda çalışan ruh sağlığı profesyonelleri, bu sorunlara çözüm bulma iddiasındadırlar (bkz. Kılınçer, 2017: 19-60). Bunun yanı sıra tarih boyunca birey ve toplum yaşamında sağlık ve refah açısından önemli yeri olan din ve maneviyat yönelimli yaklaşımlar da olmuştur. Bu çerçevede hizmet üreten manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmaları, modern genç için önemini giderek artırmakta ve bu hizmet gelişmiş ülkelerde devlet politikası olarak uygulanmaktadır (Maçın & Çevik & Akay, 2020: 39-40).

Batılı ülkelerde, 20. yüzyılın başından bugüne eğitim kurumlarındaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, özellikle gençlere (a) manevi değerlerin kazandırılması, (b) kişilerarası ilişkilerinin güçlendirilmesi, (c) kendilik farkındalığının yükseltilmesi, (d) adalet ve değer sisteminin oluşturulması, (e) geleceğe yönelik olumlu bakış açısının geliştirilmesi, (f) gelecek hedeflerinin belirlenmesi ve umut kazandırılması, (g) zorlu yaşam olaylarına karşı psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artırılması, (h) stresle başa çıkma mekanizmalarının ve iyi olma durumunun güçlendirilmesi, (i) iyi vatandaşlar geliştirilmesi, (j) kültürel çeşitlilik ve

başkalarına değer verme kavramlarının kazandırılması, (k) yardıma ihtiyacı olanlara hizmet etme ve toplum bilincinin öğretilmesi, (l) sorumluluk ve birlik inancının aşılması, (m) dürüstlük ve güven gibi değerlerin sunulması amacıyla verilerek sürdürülen bir saha uygulamasıdır. Bu ülkelerde öğrencilere manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulması konusu, eğitim kurumlarının temel görevleri arasında sayılmakta ve öğrenci hakları kapsamında değerlendirilmektedir (Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 266-267).

Türkiye'deki yükseköğretim perspektifinden eğitim hizmeti üreten üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerin yaşadıkları resmi veya özel üniversite öğrenci yurtları, öğrencilerin barınmak ve yemek-içmek gibi temel ihtiyaçlarının yanı sıra sosyalleşme ve kimlik geliştirme ortamlarının olduğu hizmet kurumlarıdır. Türkiye'deki yükseköğretim öğrencilerinin büyük bir bölümü, sosyo-ekonomik sebeplerle özel ev kiralama sistemi yerine devlet veya özel nitelikli öğrenci yurtlarında kalmayı tercih etmektedir. Üniversitedeki lisans eğitimi boyunca öğrencilerin gerek kurumlarına gerekse yaşamlarına ilişkin ortaya çıkan psiko-sosyal uyum sorunları ile dinsel kimliklerini oluşturma süreçlerindeki psiko-teolojik içerikli inanç krizleri ise onların hayatlarında geçici veya kalıcı bazı olumsuz psikolojik etkiler bırakabilir. Bu nedenle üniversite gençlerinin dinsel kimlik oluşum süreçlerini güçlendirmek ve psiko-sosyal içerikli rehabilitasyon sağlamak amacıyla İslam dininin teolojik doktrinlerini doğru bir biçimde aktaracak, onlara ihtiyaç duymaları durumunda düzenli bilgi ve motivasyon desteği sağlayacak bir din hizmetine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu olgusal arka plana bakıldığında, gerek Türkiye'deki konaklama hizmeti veren öğrenci yurtlarında gerekse gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin üniversite öğrencisi için ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Öte yandan sahadaki çalışmalarda önemli olan bir diğer nokta ise alan uzmanının yeterliliği konusudur. Zira diyanet-din hizmetleri bağlamında 2013 yılından bugüne kurumsal olarak verilen diyanet-gençlik hizmetleri kapsamındaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine yapılan eleştirilere bakıldığında, alan uzmanının mesleki yeterlilik konusunun tartışıldığı dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013 yılında başlatılan bu uygulamanın aldığı eleştiriler şu şekilde özetlenebilir: (i)-Öğrencilerin dinsel konulardaki soru ve sorunlarının çözümüne yönelik hizmet vermek üzere görevlendirilen Diyanet personelinin aynı zamanda manevi danışmanlık da sayılan bu görevi yerine getirebilecek özel alan formasyonunun olup olmadığı sorgulanmıştır; (ii)-Öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde yürütülecek

manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, klasik din hizmeti tanımı içinde değerlendirilerek daha çok klasik usul bir vaaz ve irşad hizmeti olarak düşünüldüğü için hizmetlerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik yönü 2018 yılındaki kurum için çalışma yönergesine kadar yeterince dikkate alınmamıştır; (iii)-Mevcut öğrenci yurtları ve gençlik merkezleri çalışma sistemi içerisinde bu hizmetin nasıl şekillendirileceği ve adapte edileceği konusunda paydaşlar arasında tam bir kurumsal eşgüdümülük sağlanamamıştır; (iv)-Öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti verecek Diyanet personelinin niteliği ve görev içeriği net bir şekilde belirlenmeyip gerekli olan yasal düzenlemeler yapılamamıştır. Bu değerlendirmelerden de anlaşılıyor ki, üniversite öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti verecek Diyanet personelinin uzmanlık alan formasyonu bağlamında temel ve özel alan yeterliliğinin kazandırılması son derece önemlidir.

Bu çalışmanın sınırlılıkları ise üç temel olgu üzerinden şekillenmektedir. Bunlardan birincisi, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin kronolojik olarak tarihsel gelişiminin sınırlandırılmasıdır. Dolayısıyla çalışmadaki adı geçen hizmetler, kronolojik olarak 2013-2021 yılları arasını kapsayan 8 yıllık bir süreçle sınırlandırılmıştır. Araştırmanın ikinci sınırlılığı ise Diyanet İşleri Başkanlığı'nın cami dışı din hizmetleri kapsamında verdiği manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin alan sınırlılığıyla ilgilidir. Dolayısıyla bu çalışma, Başkanlığın özel ve devlet öğrenci yurtları ile Diyanet gençlik çalışmaları merkezleri ve gençlik merkezlerinde verdiği manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle sınırlandırılmıştır. Bu durumda Diyanet-gençlik çalışmaları kapsamındaki öğrenci yurtları ve gençlik merkezleri dışındaki hastaneler, cezaevleri, yetiştirme yurtları vb. gibi diğer saha hizmetleri çalışmanın sınırlılıkları dışında tutulmuştur. Üçüncü sınırlılık ise özelde öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde verilen bu hizmetin içeriğiyle ilgilidir. Bu bağlamda çalışma, öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti veren Diyanet personelinin uzmanlık alan eğitimi konusuyla sınırlandırılmıştır.

c. Yükseköğretim Kurumlarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Yükseköğretim kurumları kapsamındaki üniversitelerde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin Batı'daki başlama ve uygulama tarihi, diğer alanlardaki hizmet tarihçesi gibi Türkiye'den çok daha eski

ve sistematiktir (örnek için bkz. The University of Edinburgh, Chaplaincy, 2021). Dolayısıyla Amerika ve Avrupa'daki yükseköğretim kurumlarında eğitim gören gençlerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri üzerine yapılan ciddi bir bilimsel literatür söz konusudur (bkz. Parks, 1993: 388-405; Genia, 1990: 279-280; Henriksen ve ark., 2015: 59-69; Rockenbach & Walker & Luzader, 2012: 55-75; Weinstein & Parker & Archer, 2002: 164-174; Bryant & Astin, 2008: 1-27; Khoja-Moolji, 2011; Kassam-Remtulla, 2013). Ayrıca spesifik popülasyon olarak üniversite öğrenci yurtlarında da konuya ilişkin çalışmalar yapıldığı görülmektedir (örnek olarak bkz. Tunstall, 1972; Mirarab Razi & Talebi & Badele, 2020: 73-96).

Eğitim kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yurt dışındaki tarihçesi incelendiğinde ilk olarak eğitim kurumlarındaki manevi danışmanlık uygulamalarıyla karşılaşılmaktadır. 1976 yılında Birleşik Krallık'ta kurulan Okul Manevi Danışmanları Derneği, okullardaki manevi danışmanların desteklenmesi ve iş birliği sisteminin oluşturulmasını amaçlamıştır. Avustralya'da okul papazlarının 1890'lı yıllardan başlayarak görev yaptığı, 1943-1945 yılları arasında ise bu yapılanmanın Okullarda Hristiyanlık Eğitimi Kurulu adıyla hizmet vermeye devam ettiği görülmektedir (Venning, 2005'den akt. Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 268).

Eğitim kurumlarında manevi danışmanlık ve rehberlik uygulamalarının kapsamı, yöntemi ve karşılaşılan sorunlar bağlamında öğrencilerin; manevi, moral, kültürel, mental ve fiziksel gelişiminin bütüncüllüğüne önem veren ve İngiltere'deki okullara eğitim standartları sunan Eğitim Standartları Ofisi; değerler, ilkeler, özsaygı, başkalarına gösterilen saygı, kendisinin ve diğerlerinin inançlarını fark etme, empati, şefkat, ilgi, cesaretlendirme, değer ve inançları savunma ile sevgi, güzellik, gerçek ve iyilik gibi soyut kavramları tanımlama, yaratıcılık ile duygu ve duyguları fark etme gibi alanlarda öğrencilerin manevi dünyasına ilişkin ipuçlarının yakalanabileceğini belirtmektedir.

Dinsel öğretilerin gerçekleştirildiği okullarda, doğal olarak öğrencilerin daha fazla manevi gelişim olanağı bulunur. Öğrencilerin karakter ve sosyal gelişimleri için onlara dinsel hikâyeler okunarak doğru ve yanlışla ulaşmaları amaçlanmaktadır. Bu okullarda manevi danışmanlar aracılığıyla manevî gelişime destek sunulmaktadır. Eğitim Standartları Ofisi (2004), okul çalışanlarının öğrencilerin değerlerini ve inançlarını keşfetmelerine fırsat sunarak manevî gelişimlerine katkı sunulmasını önermektedir. Okul çalışanlarının aynı zamanda öğrencilerin kendilerini nelerin

güdülediğini fark etmeleri için de gerekli çalışmaları yapması beklenmektedir. Eğitim Standartları Ofisi, manevi gelişim için okul atmosferinin yargılamaktan uzak, açık ve duygularla çeşitliliğin ortaya konmasını cesaretlendiren bir yapıda olması gerektiğini belirtmektedir. Bu atmosferin oluşturulmasında temel danışmanlık becerilerinin kullanılması önemli bulunmaktadır. Bu tekniklerin hepsi bireyle danışma, grupla danışma ve sınıf rehberlik uygulamalarının içine yerleştirilebilmektedir. Okullarda manevî gelişim için dramanın, edebiyatın, günlük kayıtlarının ve vaka çalışmalarının kullanılabilmesi de vurgulanmaktadır. Ayrıca seçim, gerçeklik ve birey merkezli kuramlar da, maneviyatı kullanarak öğrencinin sevilme, ait olma ve değerlilik gibi ihtiyaçlarının giderilmesine katkı sunmaktadır.

Eğitim kurumlarındaki manevî danışmanlık uygulamalarında, danışan öğrencilere soru sormak da önemli bulunmaktadır. Dolayısıyla manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarında, öğrencinin kendisini tanımaya yardımcı olacak "yaşamında gerçekleştirmek istediğin değişimlerden seni engelleyen nedir?", "manevi dünyanın yaşamını nasıl etkiledi?", "manevî dünyanın yaşamda yapmak istediğin değişimi nasıl etkiledi?", "manevi dünyanın zor zamanlarında sana nasıl bir kaynak sundu?", "daha önce inancının sana konfor sunduğunu söylemiştin ama şimdi Tanrı'nın seni unuttuğunu söylüyorsun. Bu iki farklı düşüncenin nasıl bir arada olduğunu anlamama yardımcı olur musun?" gibi sorularla manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmaları sürdürülebilir (krş. Kaplan, 2019: 386-398).

Öğrencilere kutsal metinler okuma ve kendi manevi hikâyelerini yeniden yazdırma da okullardaki manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarında kullanılan yöntemler arasındadır. Manevi dünya gazetesi oluşturma yöntemi ile öğrencilerin manevi dünyalarına ilişkin deneyimleri, duyguları ve düşüncelerini ortaya koymalarına katkı sunulabilir. Danışmanı merkeze almaya yönlendiren ve öğrenci merkezli danışmanlık anlayışında tercih edilmeyen bir manevî danışmanlık ve rehberlik yöntemi de öğrenciye dua etme ve kutsal metinler okumadır. Öğrenci istediğinde sunulabilen bu yöntemle öğrenciye manevi yardım sunmaktan çok manevi danışmanı merkeze alan bir alan oluşmaktadır.

Uluslararası alanda eğitim kurumlarındaki manevî danışmanlık ve rehberlik uygulamalarına bakıldığında, bu gençlik çalışmalarının genellikle dinsel misyon taşıyan eğitim kurumlarında gerçekleştirildiği dikkat çekmektedir. Bu kurumlarda dinsel metinler dikkate alınarak danışmanlık oturumlarında öğrencilerin kendilerini ve manevi yanlarını tanımaları

için açık uçlu sorular sorulmaktadır. Manevi danışmanlık uygulamalarından biri de, manevi gelişim ölçeklerinin kullanılması ve öğrencinin güçlü yanlarının kendisine bildirilmesi yoluyla kendini tanımaya fırsat sunmak şeklinde gerçekleşmektedir. Bu kurumlardaki psikolojik danışmanlar, öğrencilerin öğretmenleri ve aileleriyle de iş birliği yapabilmektedirler. Bazı danışmanlık ve rehberlik oturumlarına uzman din görevlileri konuşmacı olarak davet edilebilmektedir (Sink, 1997: 59-67; Sink, 2004: 309-317; Sink & Cleveland & Stern, 2007: 35-63'den akt. Ekşi & Çelebi & Yaman, 2020: 269-270).

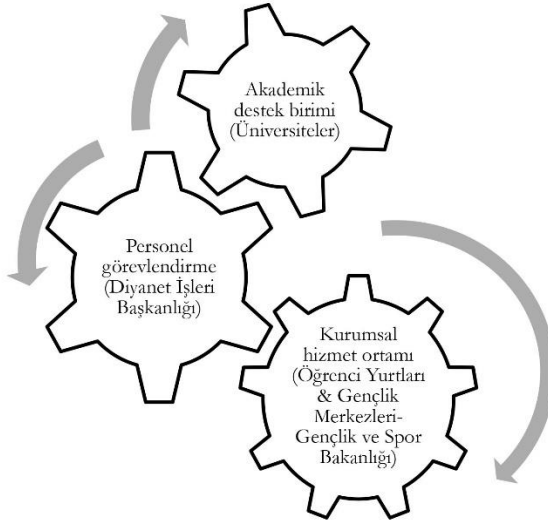
Öte yandan üniversite manevi danışmanlığı kapsamında Almanya uygulamasına bakıldığında, Osnabrück Üniversitesi örneğinde Protestan ve Katolik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin verildiği görülmektedir. Protestan ve Katolik manevi danışmanlar, kampüs içinde broşürler dağıtarak hizmetlerini tanıtırlar. Öğrencilerin bu hizmetlerden yararlanmalarına ya da bir problem anında başvurmalarına çalışırlar. Özellikle yurt dışından gelen öğrencilere yönelik yapılan bu tanıtımlarda, onların birincil problemi, maddi sorunlar olduğu için her iki tarafın vurgusu maddi konularda yardım bulma olanakları olur. İkinci sırada ise şehre yeni gelen öğrenciler için boş zaman değerlendirmeleri ve eğlence imkânları bulunur. Kampüs içinde veya dışında hizmet bina veya ofislerde bulunan manevi danışmanlık çalışmaları ise düzenli buluşmalar, ayınlar ve seminerler ile yemekler, geziler ve yoga gibi sosyal etkinliklerin yanı sıra yardım etkinlikleri ve finans, aile ve ev konularında yapılan danışmanlıklar şeklindedir (Şahin-Ağilkaya, 2017: 418-419).

Türkiye'deki üniversitelerde kurumsal olarak manevi danışmanlık ve rehberlik merkezleri olmadığı için uygulamalı çalışmaların henüz yaygınlaşmadığı görülmektedir. Ancak, mdr alanında Türkiye'deki devlet ve özel üniversitelerde halen ilk ve tek araştırma merkezi olan Balıkesir Üniversitesi Manevi-Psikolojik Danışmanlık Uygulama ve Araştırma Merkezi / BAÜN-MADMER, 14 Temmuz 2014 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan yönetmeliğiyle Balıkesir Üniversitesi'ne bağlı bir araştırma merkezi olarak kurulmuştur (bkz. Resmi Gazete, 2014a). Din psikoloğu Mustafa Koç'un 2014 ile 2021 yılları arasında müdürlüğünü yaptığı merkez ile koordineli çalışan ayrıca Balıkesir Üniversitesi Manevi-Psikolojik Danışma Topluluğu / BAÜN-MAPDAT isimli bir öğrenci topluluğu da kurulmuştur. Yine din psikoloğu Mustafa Koç'un 2015-2021 yılları arasında akademik danışmanlığını yaptığı bu öğrenci topluluğu ile adı geçen araştırma merkezinin ortaklaşa yaptıkları alan uzmanlığına dayalı bilimsel aktiviteler, Türkiye'deki üniversitelerde 'araş-

tırma merkezi' konseptinde manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarının başlangıç tarihini oluşturması açısından önemlidir.

Konuya yine Türkiye pratiği özelinde bakıldığında ise öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki bu hizmetin kaliteli biçimde devamını sağlayabilmek için kurumsal bir perspektiften verilmeye başlanan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin üretim ve uygulama evrelerinde profesyonel bir iş bölümü yaklaşımı gerekir. Buradan hareketle kurumsal yardımlaşma mekanizmasının işlerlik kazanması oldukça önem arz etmektedir. Zira Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasındaki işbirliği protokolü bağlamında hizmet kalitesinin artırılmasına dönük olarak bakılacak olursa, hizmeti veren ana aktör kurumun Diyanet İşleri Başkanlığı olduğu görülmektedir. Bu protokole göre hizmete kurumsal mekân/ortam olanağı sağlayan kamu kurumunun ise Gençlik ve Spor Bakanlığı olduğu bilinmektedir (bkz. Ek-4). Söz konusu bu kurumsal hizmet iletişim ağı kapsamında, alanda üretilen hizmet kalitesini arttırmaya dönük kurumsal bilgi üretimini sağlayacak ve bu bilgiyi güncelleyerek hizmeti pratiğe aktaracak olan kurumlara akademik destek verecek olan kurum da üniversitelerdir (bkz. Şekil-1).

Şekil-1:
Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin aktörleri
(Öğrenci Yurtları & Gençlik Merkezleri)

Türkiye'de üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, üniversite gençliğinin dinsel ve manevi ihtiyaçlarını karşılamak, onlara moral ve motivasyon desteği

vermek, yaşam felsefesi oluşturmalarına yardımcı olmak, üniversite ekosistemine yönelik psiko-sosyal uyumlarını kolaylaştırmak, dinsel inanç krizleriyle ilişkili kimlik problemlerinin çözümüne yardımcı olmak amacıyla sürdürülecek bir saha uygulamasıdır. Çeşitli Avrupa ülkelerinde ve Amerika'daki üniversite öğrencilerine kurumsal olarak çok-inançlı manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin sunulması, üniversitelerin hizmet birimleri kapsamında değerlendirilmektedir (bkz. Stee & Cadge & Barton, 2021: 134-155; Batorowicz, 2007: 285-291; Brown, 2010: 27-33).

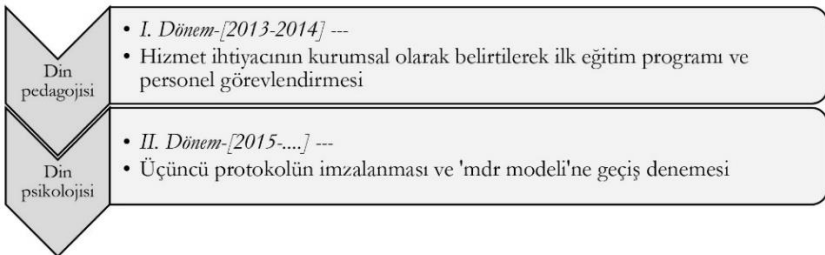
d. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Öğrenci Yurtları ve Gençlik Merkezlerindeki Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerinin Tarihçesi

Üniversite gençliğinin benlik, kişilik ve kimlik oluşum süreçlerinin yanı sıra yaşama ilişkin anlam arayışlarına eşlik etmek amacıyla manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti sunmak, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın önemli bir cami dışı din hizmeti alanlarından biridir. Bu bağlamda, Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı koordinesinde yürütülen Diyanet-Gençlik çalışmalarındaki amaç ise gençlerin bilgi, ahlak, erdem, estetik, adalet ve merhamet değerlerini güçlendirerek daha dinsel ve manevi değer eksenli bir yaşam tasarımı geliştirmelerine katkı sağlamaktır.

Diyanet-Gençlik çalışmaları, Başkanlığın cami dışı yeni bir din hizmeti modeli olarak manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında yürüttüğü uygulamalı projelerinden biridir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın üniversite gençliği üzerine manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tarihçesi, 'din pedagojisi' yaklaşımını önceleyerek 2013-2014 yılları arasında kapsayan "I. Dönem-[2013-2014]" ve 2015 yılından itibaren başlayan "II. Dönem-[2015-...]" olarak incelenebilir (ayrıca dönemlerin kronolojik sıralaması için bkz. Şekil-2; dönemler arasındaki paradigma değişiminin şematik gösterimi için bkz. Şekil-3).

Şekil-2:

Kurumsal gelişim sürecinin kronolojik gösterimi

[a]-I. *Dönem Çalışmaları*-[2013-2014]: Diyanet-gençlik çalışmaları, kurumlar arası işbirliğiyle hiçbir genci dışarıda bırakmadan; sürekli, kurumsallaşmış, belirli bir standardı yakalamış ve yeniliklere açık bir hizmet perspektifiyle yapılmaktadır. Bu perspektif doğrultusunda Gençlik ve Spor Bakanlığı ile imzalanan protokoller, Başkanlık gençlik çalışmalarını hızlandırmış ve karşılıklı olarak kurumlar arası işbirliğinin en güzel örnekleri sergilenmiştir. Sahadan alınan başarılı sonuçlar, Bakanlık ve Başkanlık işbirliğinin artırılmasını ve güçlendirilmesini gerekli kılmıştır.

Bu dönemde, Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı üniversite öğrenci yurtlarında bulunan üniversite öğrencilerine yönelik ilk adımlar atılarak 'din pedagojisi' yaklaşımını temel alan eğitim programları hazırlanmaya başlanmıştır. Bu süreç, KYK ile DİB arasındaki işbirliğinin başlangıcı da sayılabilir. Bu kapsamda ilk olarak 18.06.2013 ve 28.11.2013 tarihlerinde imzalanan iki ayrı iş birliği protokolüyle Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü'ne bağlı yurtlarda, Başkanlık personelinin Kur'an-ı Kerim eğitim ve öğretimine yönelik çalışmaları başlamıştır.

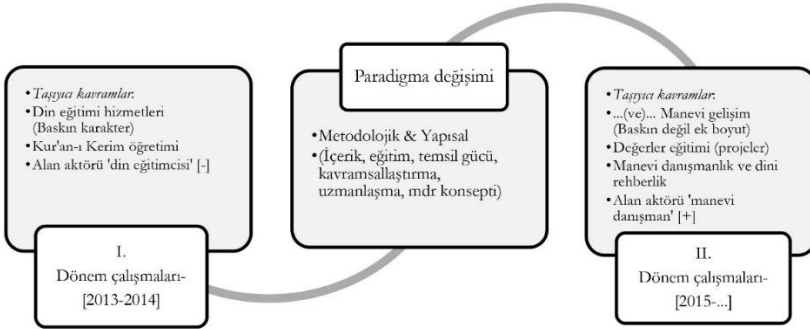
[b]-II. *Dönem Çalışmaları*-[2015-...]: Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasında 26.02.2015 tarihindeki üçüncü protokolle gençlere yönelik Kur'an eğitimi ile din ve değerler eğitiminin yanı sıra manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri de hayata geçirilmiştir. Söz konusu protokol gereğince Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından açılan bütün yaz kamplarında ve Kredi ve Yurtlar Kurumu öğrenci yurtlarında personel görevlendirilmiştir. Yine bu dönemde yukarıda adı geçen protokole dayalı olarak Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları isimli yönerge ise 24.01.2018 tarihli ve 65752239-010.04-E.10079 sayılı Başkanlık onayıyla yürürlüğe girmiştir. Cumhurbaşkanlığı yönetim sistemine geçilmesi nedeniyle bazı hukuksal değişikliklerle yeni bir protokolün imza altına alınması zorunluluğunun ortaya çıkması sebebiyle 09.12.2019 tarihinde Başkanlık ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında dördüncü protokol imzalanmıştır (Din Hizmetleri Raporu, 2019: 163; bkz. Ek-4).

Bu dönemdeki Diyanet-gençlik çalışmalarında, mdr modelini öngören ideal düzeyde yapısal bir yaklaşım olmasa da, özellikle 2018 yılında yürürlüğe giren yönerge ve 2019 yılında imzalanan son protokol ile üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tanımlaması, amaçları ve gerekliliği üzerinde bir mdr konsepti girişi yapılmıştır. Daha sonra 07 Mayıs 2020 tarihli ve 340105 sayılı Başkanlık onayıyla yürürlüğe giren yönergenin 3

üncü maddesiyle bu fıkrada yer alan “manevi rehberlik ve din hizmeti” ifadesi “manevi danışmanlık ve dini rehberlik” şeklinde değiştirilmiştir. Dolayısıyla 2015 protokolüyle baskın değil fakat ek karakter olarak “manevi gelişim” kavramı kullanılırken; 2018 yılındaki Başkanlık onayıyla yürürlüğe giren yönergeyle de ‘manevi danışman, manevi danışmanlık ve dini rehberlik’ kavramları kuramsal düzeyde vurgulanmıştır. 2018 yılındaki kurum içi çıkarılan yönergeyle KYK kurumlarında manevi danışman olarak görev yapan DİB personelinin görev tanımlaması ve çalışma şartları gibi konularda güncel beklenti ve ihtiyaçları karşılamaya yönelik oldukça önemli gelişmeler sağlanmıştır. Kısacası, Türkiye’deki üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde ‘din psikolojisi’ yaklaşımını temel alan manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarının temelini bu dönemde atıldığı söylenebilir (bkz. Şekil-3).

Şekil-3:
Kurumsal gelişim sürecinde paradigma değişimi

Yukarıda sözü edilen bu ikinci dönemdeki Diyanet-gençlik çalışmaları kapsamında manevi danışmanlık ve rehberlik içerikli hizmetler ise aşağıdaki gibi betimlenebilir:

(a)-*Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezleri*: Bu dönemde Başkanlığın gençlik çalışmalarının programlı bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla il ve ilçelerde Diyanet gençlik çalışmaları merkezleri açılmıştır. Yerel olanaklar kapsamında görüşme odası, eğitim salonu, çok amaçlı spor salonu, kütüphane, mescit ve mutfak gibi birimlerin bulunduğu gençler için ilgi çekici bir duruma getirilmiş bu merkezlerdeki hizmetlerin yürütülebilmesi için yeterince personel görevlendirilmiştir.

Ayrıca camilerin, toplumun her kesimine yönelik hizmet üreten işlevini tekrar kazanabilmesi amacıyla, cami çevresinde özellikle gençlerin rahatlıkla ulaşabildikleri ve etkin zaman harcayabileceği sosyal, kül-

türel ve sportif ortamların artırılmasının yanında cami çevresinde bulunan Diyanet gençlik merkezi ve okuma salonlarının sayısının çoğaltılması da, bu hizmetle kapsamında hedeflenmiştir. Bu bağlamda, 2019 yılı kurumsal hizmet istatistiklerine göre Başkanlık, 39'u Diyanet gençlik çalışmaları merkezi, 211'i Diyanet okuma salonu olmak üzere Türkiye genelinde toplam 250 merkezde, gençliğe yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmaları yapmıştır.

Bu kapsamda, Başkanlığın Ankara merkez kampüsündeki Ahmet Hamdi Akseki Camii çevresinde bulunan Ahmet Hamdi Akseki Camii Gençlik Çalışmaları Merkezi'nde, her hafta alanında uzman eğitimciler tarafından 26 farklı branşta gerçekleştirilen etkinliklerle 1500 üniversite öğrencisine hizmet verilmiştir. Bu merkez, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nin kampüs alanlarına oldukça yakın olması sebebiyle merkeze devam eden üniversite öğrencilerine, günün her saati ders çalışma ve kütüphane olanakları sunulmuştur.

(b)-*Üniversite Öğrenci Yurtları ve Gençlik Merkezleri*: Toplumun bütün kesimlerine din hizmeti sunan Başkanlık, toplumsal yapının önemli bir dinamik kesimini oluşturan gençlerin milli ve manevi değerler ekseninde yetişmelerine katkı sağlamak amacıyla dini, sosyal, kültürel, eğitim vb. alanlarda sistematik ve kalıcı çalışmalar yürütmektedir. Diyanet-Gençlik çalışmaları kapsamında özellikle üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde yürütülen bu çalışmalar, genç kuşağın psiko-sosyal gelişimi için önem taşımaktadır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı ile imzalanan kurumsal işbirliği protokolü çerçevesinde, 2015 yılından başlayarak Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü yurtlarında kalan öğrencilere manevi danışmanlık ve rehberlik sunmak üzere Başkanlık tarafından manevi danışman görevlendirmesi yapılmıştır. Söz konusu bu hizmet, ihtiyaç ve istekler dikkate alınarak 2018 yılında Türkiye Diyanet Vakfı'na bağlı özel üniversite öğrenci yurtlarını, 2019 yılında ise kısmen Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezlerini kapsayacak şekilde genişletilmiş ve gençlik koordinatörlüğü sistemiyle uyumlanmıştır.

Öte yandan 2019 yılında 711'i KYK öğrenci yurdu, 19'u TDV öğrenci yurdu ve 12'si Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi'nde, 488'i erkek, 254'ü kadın olmak üzere toplam 742 personel, gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti sunmak üzere görevlendirilmiştir (bkz. Tablo-1). Diyanet-Gençlik çalışmalarında görev alan manevi danışmanların 22'si vaiz/uzman vaiz, 208'i din hizmetleri uzmanı, 290'ı din

görevlisi, 221'i Kur'an kursu öğreticisi ve 1'i de öğretmendir (bkz. Tablo-2).

Tablo-1:
Gençlere yönelik kurumsal mdr hizmetleri
(2019)

Kurumsal MDR Hizmet Birimi	n
KYK öğrenci yurdu – (Devlet)	711
TDV öğrenci yurdu – (Vakıf)	19
Diyanet gençlik çalışmaları merkezi	12
T o p l a m	742

Tablo-2:
Unvanlara göre çalışan manevi danışmanlar
(2019)

Unvan	n
Vaiz	22
Din hizmetleri uzmanı	208
Din görevlisi	290
Kur'an kursu öğreticisi	221
Öğretmen	1
T o p l a m	742

(c)-*Gençlik Kampları*: Bu dönemde Başkanlık, Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından yürütülen üniversite gençliği yaz kamplarında hizmet vermek üzere manevi danışman görevlendirmiştir. 2019 yılında, her kamp döneminde 20 manevi danışman (n=200) görevlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Başkanlık, kamplarda görevlendirdiği manevi danışmanlar aracılığıyla yaklaşık 20.000 üniversite gencine manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermiştir.

(d)-*Gençlik Koordinatörlüğü Sistemi*: Başkanlığın gençlere yönelik hizmetlerini koordinasyon ve eşgüdüm içerisinde planlamak, yürütmek, takip etmek ve sonuçlandırmak üzere il ve ilçe müftülüklerine bağlı olarak, gençlik koordinatörlükleri oluşturulmuştur. Ülke genelinde, 161' i il, 1635'i ilçe gençlik koordinatörü olmak üzere 898'i erkek 898'i kadın görevli olmak üzere toplam 1.796 personel, gençlik koordinatörü olarak hizmet vermiştir.

Gençlik koordinatörleri, kendilerine yardımcı olan personel ve Diyanet genç gönüllüleriyle birlikte gençlere yönelik dini, milli, sosyal ve kültürel çalışmaları yürütmüştür. Dini, tarihi, kültürel geziler, piknik, yarışma, aylık sabah namazı buluşmaları vb. etkinlikler düzenlemiştir. Adı

geçen hizmet kapsamında gerçekleştirilen bu etkinlikler, din hizmeti yönetim sistemine de kaydedilmiştir (bkz. Tablo-3).

Tablo-3:
Gençlik koordinatörleri tarafından düzenlenen etkinlikler
(2019)

Etkinlikler (Çalışmalar)	Etkinlik (n)	Hedef kitle (n)
Cami-gençlik buluşması	464	20.948
Cami-Kur'an kursu gençlik halkası	289	5.113
Diyanet gençlik sohbeti	818	23.551
Gençlik gezisi	77	2.938
İl-ilçe gençlik buluşması	96	4.245
Sportif aktiviteler	85	1.663
Kantin buluşması	29	471
Manevi danışmanlık görüşmesi	135	3.021
Okul ziyareti	339	23.673
Okuma grubu	128	2.156
Öğrenci evi ziyareti	44	722
Öğrenci yurdu ziyareti	151	5.424
Sosyo-kültürel aktiviteler	281	15.280
Veli ziyareti	54	54
T o p l a m	2.990	109.259

(e)-*Yükseköğretim ve Ortaöğretimdeki Gençlik Çalışmaları*: Gençlik koordinatörlükleri ve Diyanet genç gönüllüleri aracılığıyla müftülükler, ortaöğretim dönemindeki gençlere yönelik çeşitli etkinlikler gerçekleştirmiştir. Diyanet-gençlik çalışmalarının hedef kitleye daha hızlı ulaşmasını temin edebilmek amacıyla, Diyanet genç gönüllüleri arasından üniversite, fakülte, okul ve sınıf temsilcileri belirlenmiştir. Belirlenen bu temsilciler ile gençlik koordinatörleri periyodik iletişim ve değerlendirme toplantıları gerçekleştirmiştir. Gençlik çalışmalarının yaygın ve etkin olabilmesi amacıyla okullara göre planlamalar yapılmıştır. Bu kapsamdaki yapılan çalışmalar okul idarecileri, öğretmenler ve velilerle etkin bir iletişim ve işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiştir. Okullar, periyodik aralıklarla ziyaret edilerek düzenli ve sistematik programlar aracılığıyla gençlerle iletişime geçebilmenin imkânları oluşturulmuştur. Bu çerçevede, ‘Çevreme Duyarlıyım, Değerlerime Sahip Çıkıyorum; Gençliğe Değer; Yazımda Kardeşlik Var; Mevlid-i Nebi Gençlik Bilgi Yarışması; ‘Çanak-kale Şehitlerine’ İsimli Şiiri Ezbere Okuma Yarışması; Ortaokullar Arası Resim ve Kompozisyon Yarışması’ gibi gençlik projeleri gerçekleştirilmiştir.

(f)-*Manevi danışmanların çalışma programları*: Özellikle üniversite öğrenci yurtlarında yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri çalışma programı kapsamında, Başkanlık tarafından KYK ve TDV öğrenci yurtlarında yürütülen manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmetlerinde verimi artırmak ve verilen hizmeti daha sistematik hale getirmek amacıyla aylık çalışma programları yapılmıştır. 2019 yılının Aralık ayından başlayarak planlanan bu aylık çalışma programları, manevi danışmanlar tarafından uygulanmak üzere müftülüklere gönderilmiştir.

(g)-*DİB ile TDV işbirliği*: Diyanet-gençlik çalışmaları, TDV işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, 2019–2020 eğitim öğretim döneminde, Türkiye Diyanet Vakfı Şube Öğrenci Barınma Destek Programı çerçevesinde açılan 482 adet öğrenci evinde, toplam 3191 üniversite öğrencisine manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti verilmiştir. Aynı şekilde Türkiye Diyanet Vakfı Yurtlar ve Sosyal Tesisler İktisadi İşletmesi tarafından yürütülen 65 yükseköğretim ve 1 ortaöğretim yurdunda kalan 10.000 öğrenciye manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti verilmiştir.

(h)-*Personel eğitimi çalışmaları*: Bu dönemde Başkanlık tarafından Diyanet-gençlik çalışmalarında görevlendirilen personele yönelik çok boyutlu bir eğitim çalışması planlandığı görülmektedir. Konuya ilişkin aşağıdaki hizmet içi eğitim çalışmaları yapılmıştır:

(i)-TDV yurt müdürleri ve manevi danışmanların eğitimi için 09-12 Ocak 2019 tarihleri arasında, Ankara Rıfat Börekçi Eğitim Merkezi'nde düzenlenen 4 günlük eğitim seminerine, TDV öğrenci yurtlarında görev yapan manevi danışmanlar ve yurt müdürleri katılmıştır. Sözü edilen bu eğitim semineri, TDV yurtlarında yeni bir uygulama olarak başlayan manevi danışmanlık hizmetlerinin amaç ve kapsamının net olarak ortaya konulmasını sağlayan bir iletişim toplantısı olarak önem kazanmıştır. Ayrıca kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu güçlendirerek TDV yurtlarında gerçekleştirilen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde verimliliğin artmasına katkı sağlamıştır.

(ii)-İl gençlik koordinatörlerinin eğitimi için Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından ortaklaşa 11-15 Şubat 2019 tarihlerinde Antalya'da bir başka eğitim semineri gerçekleştirilmiştir. 162 il ve 88 ilçe gençlik koordinatörü olmak üzere toplam 250 gençlik koordinatörünün katılımıyla gerçekleşen seminerde ise dört gün boyunca Başkanlığın gençlik çalışmaları hedefleri, alanda karşılaşılan problemler ve çözüm yolları ele alınmıştır. Sözü edilen bu seminerde de liderlik ve takım çalışması, sosyal medya ve gençlik çalışmaları,

bireysel ve grup görüşmelerinde yöntem ve teknikler, ergenlik ve gençlik psikolojisi, gençlik dönemi dini krizler ve dini başa çıkma yöntemleri, gençler tarafından sıkça sorulan sorular ve cevaplama yöntemi, gençlerle iletişim ve gençlere ulaşma stratejileri gibi konular işlenmiştir.

(iii)-KYK öğrenci yurtlarında görev yapan manevi danışmanlara yönelik de Kredi ve Yurtlar Genel Müdürlüğü ile işbirliği içerisinde 28-31 Ekim 2019 tarihleri arasında Ankara/Kızılcahamam'da öğrenci yurtlarında görevli 380 manevi danışmana yönelik 4 günlük bir eğitim semineri gerçekleştirilmiştir. Göreve yeni başlamış ve daha önce eğitim seminerine alınmamış personele yönelik olan bu hizmet için eğitim seminerinde, hizmetin güncel durumu değerlendirilmiş ve geleceğe yönelik planlamalar yapılmıştır.

Yukarıda verilen eğitim içeriklerinin dışında da, Diyanet-Gençlik çalışmaları kapsamında proje bazlı çeşitli tematik eğitimlerin yapıldığı görülmüştür (ayrıntılı bilgi için bkz. Din Hizmetleri Raporu, 2019: 150-179; bkz. Soykök, 2019: 543-561).

Özetle, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gençlik çalışmaları kapsamındaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine bakıldığında, ilk kez 2013 yılında Gençlik ve Spor Bakanlığı'yla iki kez imzalanan Kur'an-ı eğitimi ve öğretimi kursu açma işbirliği protokolünün din pedagojisi eksenli olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra 2015 yılında imzalanan işbirliği protokolündeki kurumsal görev ve sorumluluklar, mdr modeli için -henüz istenilen düzeye ulaşmasa da- önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu dönemde (2018) çıkarılan kurum içi hizmet yönergesi ve son protokolle (2019) mdr konsepti genişletilmiş ve sistemleştirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda 2019 yılındaki son protokol dikkatle incelendiğinde, Başkanlık, üniversite öğrencilerinin özelliklerini de dikkate alarak manevi danışmanlık hizmeti için gerekli personeli sağlamak, din hizmetleri, değerler eğitimi, manevi gelişim ve rehberlik çalışmalarını yönetmeyi üstlendiği gözlenmiştir. Dolayısıyla Diyanet-Gençlik çalışmalarındaki geline son aşamada, 2018 yılında çıkarılan çalışma yönergesinin ve bu yönergeyi esas alan 2019 yılındaki güncellenen işbirliği protokol metnindeki mdr konsepti, birinci dönemdeki 2013 yılında imzalanan iki protokol ile ikinci dönemdeki 2015 yılındaki üçüncü protokolünden daha güçlü görünmektedir (bkz. Ek-4).

e. Kurumsal Sınırlılıklar Bağlamında Hizmetlerin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Makalenin bu bölümünde ise mdr hizmeti veren kamu kurumu

olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Diyanet-gençlik çalışmaları kapsamındaki üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin kurumsal sınırlılıklarına değinilmiştir. Bu bağlamda güçlü yönleri belirtildikten sonra zayıf yönleri, sınırlılık temelli değerlendirip güçlendirmeye dönük bazı öneriler sunulmuştur.

(a)-*Güçlü yönler*: Diyanet İşleri Başkanlığı'nın üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerindeki güçlü yönleri 3 (üç) ayrı alt başlıkta analiz edilebilir:

(i)-*Kurumun din alanında kamu otoritesi olması*: Anayasal bir kurum olarak Diyanet İşleri Başkanlığı, din alanında Türkiye'ye uzmanlık temeline dayalı olarak profesyonel çok-boyutlu din hizmeti üreten bir kamu otoritesidir. Kurumun bu gücü, süreç içinde ortaya çıkabilecek yol kazalarını ve/veya tıkanma ve kırılmaları orta ve uzun vadede çözme yeteneğini ve dinamizmini doğal olarak kendi içinde saklı tutmaktadır.

(ii)-*Hizmet üretiminde ev sahibi olması*: Şu anki uygulamaya göre Başkanlık, üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti verecek personelin görevlendirilmesinde ev sahibi pozisyonundadır. Yani Başkanlık personeli, 2013 protokolüyle başlayan süreçte özellikle 2018 yılındaki kurum için çalışma yönergesinde 'manevi danışman' olarak yer alan alan aktörünün yeniden yapılandırılması kapsamında yeni mdr hizmet modelini dikkate alarak hizmetin bazı yapısal ve içeriğine yönelik kurumsal çalışmalarını büyük bir kararlılıkla yapmaya başlamıştır. Söz konusu bu kurumsal pozisyon da Başkanlığın, yine bir süreç olan mdr konsepti içinde hizmet kalitesini arttırmaya dönük personel rejimi standartlarını belirlemede ve uygulamada kurumsal bir serbestlik sağlamaktadır.

(iii)-*Kamuoyunun mdr modeline psikolojik hazır oluş durumu*: Son 20 yıldan bu yana bir taraftan sekülerleşmenin etkisiyle dinsel hizmet konseptinin terapötik yönelimine duyulan zorunlu ihtiyaç, diğer taraftan Türkiye'de oluşan sosyo-politik ortamın da etkisiyle hizmet alan hedef kitle olarak Türk kamuoyunun bu alandaki aldığı hizmete yönelik pozitif bakışı, Başkanlık tarafından Diyanet-gençlik çalışmaları kapsamında verilecek olan bu hizmete olumlu anlamda ivme kazandırması bakımından önemlidir.

(b)-*Zayıf yönler*: Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Diyanet-gençlik çalışmaları kapsamındaki üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerindeki zayıf yönleri de 'sınırlılıklar' bağlamında 8 (sekiz) ayrı alt başlıkta ele alınabilir:

+*Sınırlılık-[i]*: *Teşkilat şemasına ve kurumlar arası işbirliği protokoliine bağlı kurumsal alt yapı yetersizliği*: Üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki vereceği manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine yönelik Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkez teşkilatındaki Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı ilgili daire başkanlıkları, isimlendirme ve görev tanımları açısından sınırlı ve sorunludur. 01.07.2010 tarihinde TBMM'de kabul edilen 6002 sayılı yasayla Türk toplumu açısından din alanında son derece önemli görevleri yerine getiren Diyanet İşleri Başkanlığı'nın teşkilat yapısının çağın gerekleri doğrultusunda yeniden güncellenmesi önemli ölçüde sağlanmıştır (bkz. Ek-1). Ancak 2010 yılındaki teşkilat yasasına bağlı olarak güncellenen bu kurumsal düzenlemeye rağmen aradan geçen 11 yıl içerisinde üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin çağın gereklerine uygun biçimde mdr modeline uyarlanarak sunulmadığı görülmüştür. Bu durum, kurumun yeni gündemine giren Diyanet-Gençlik çalışmalarının yeni bir hizmet alanı olması sebebiyle yukarıda adı geçen genel müdürlük içinde açık biçimde konumlandırılmamıştır.

Öneri-[i]: Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı olan daire başkanlıkları, dönemin yeni din hizmeti beklentilerine cevap verecek biçimde teşkilat şeması konseptinde vakit kaybetmeden yeniden yapılandırılmalıdır. Üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerine verilen hizmetlerin de bağlı bulunduğu 'Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı' teşkilat şemasından kaldırılmalıdır (güncel şema için bkz. Ek-2). Şayet mdr modelinde verilecek olan din hizmetleri, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ulusal hizmet politikasında kalıcı olarak yer alacaksa bunların yerine çağın gereklerine göre adı geçen daire başkanlıklarının hizmetlerini de kapsayıcı biçimde yeni bir paradigmayla ve daha üst bir birleşmeye dayalı olarak 'Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Genel Müdürlüğü' kurulmalıdır. Adı geçen bu genel müdürlük altında "(i)-Sağlık Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Daire Başkanlığı; (ii)-Adalet Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Daire Başkanlığı; (iii)-Sosyal Hizmetlerde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Daire Başkanlığı; (iv)-Gençlik Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Daire Başkanlığı; (v)-Aile Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Daire Başkanlığı; (vi)-Dezavantajlı Grup Hizmetlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Daire Başkanlığı" isimli hizmet çeşitlerine göre yeni daire başkanlıkları kurulmalıdır (söz konusu yeni yapılanmaya ilişkin din psikoloğu Koç (2021) tarafından önerilen genel müdürlük ve daire başkanlıklarının teşkilat şeması önerisi için bkz. Ek-3).

+*Sınırlılık*-[ii]: *İşbirliği protokollerindeki meslek ve görev tanımının belirgin olmaması*: Bilindiği gibi Diyanet İşleri Başkanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki din hizmetlerine ilişkin ilk ikisi 2013 yılında, daha sonrakiler ise 2015 ve 2019 yıllarında iki kez işbirliği protokolü imzalanmıştır (bkz. Ek-4). Söz konusu işbirliği protokollerinin içerik analizlerine bakıldığında, her iki protokolün yazım dilinde, taraflardan hizmet veren aktör kurum olarak Diyanet İşleri Başkanlığı'nı ilgilendiren bölümlerin yazımında alanın daraltıcılığına ve sınırlayıcılığına vurgu yapan alan uzmanlığı olarak teknik eksikliklerin ve yanlış kullanımların olduğu görülmektedir. Örneğin; 2015 yılında imzalanan protokolün (B) bendindeki 'Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yükümlülükleri' başlığı altında yer alan "Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, gençlik merkezlerinde, gençlik kamplarında ve spor tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden "Kur'an eğitimi kursları, din ve değerler eğitimi kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları" ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personelini ilgili kurum ve tesislerde görevlendirmek" cümlesinde mdr hizmet modelinin alan içeriği olarak 'din eğitimi' öne çıkarken; 2019 yılında imzalanan ikinci protokolün aynı (B) bendindeki 'Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Yükümlülükleri' başlığı altında yer alan "...ihtiyaç duyulan manevi danışmanlık hizmetini..." cümlesindeki mdr hizmet modelinin alan içeriği doğru tanımlanmış olmasına rağmen 'manevi danışman' olarak alan aktörünün metin içinde yer almadığı görülmüştür (bkz. Ek-4).

Öneri-[ii]: Mesleki Yeterlilik Kurumu ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasındaki ortaklaşa yapılan 'manevi danışman' meslek tanımı çalışmaları sonucunda, 25 Ekim 2019 tarih ve 30929 Mükerrer sayılı resmi gazetede yayımlanan ulusal meslek standartlarına ilişkin tebliğde, ulusal meslek standardında 'manevi danışman' Seviye 6 düzeyinde bir meslek olarak kabul edilmiştir (bkz. Resmi Gazete, 2019). Bu sebeple 2015 ve 2019 yıllarında imzalanan Diyanet-Gençlik çalışmalarına ilişkin işbirliği protokol metinleri hem içerik, hem de dil ve anlatım bakımından yeniden yazılmalıdır. Özellikle hem protokol metnindeki birliği sağlamak, hem de sonraki kurumlar arası yazışmalardaki karmaşıklık önlemek adına her iki protokol metnindeki 'eğitim faaliyetleri' (2015) ile 'manevi danışmanlık' (2019) ifadeleri yeniden düzenlenerek bunların yerine (a) mdr hizmetleri konseptinde çalışacak alan aktörü için "manevi danışman"; (b) din kültürü ve ahlak bilgisi derslerini vermek için din eğitimi hizmetleri konseptinde çalışacak olan alan aktörü için "din pedagoğu" ifadeleri konulmalıdır. Şayet 'din pedagojisi' ve 'din psikolojisi' yaklaşımlarının her ikisi

de bir alan aktöründe birleştirilecekse bu da yine ‘manevi danışman’ olmalıdır. Buna gerekçe olarak da psikoloji formasyonu olmadan danışmanlık hizmetinin verilemeyeceği gerçeği gösterilebilir. Dolayısıyla üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerine verilecek olan din hizmetlerinin içeriklerine bağlı olarak alan aktörü isimlendirmesi ve meslek isimleri da güncellenmelidir ve/veya birleştirilmelidir.

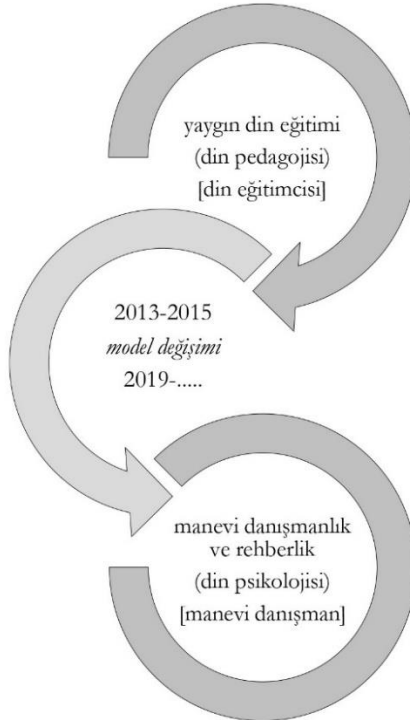
+*Sınırlılık*-[iii]: *Kurum içi ve kurumlar arası hukuksal altyapı yetersizliği*: 17 Haziran 2014 tarih ve 29033 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği’nin Birinci Bölümü’ndeki ‘Tanımlar’ı içeren 3. Maddenin 1. Fıkrasının (f) bendindeki tanımlamaya göre “Din görevlileri: Baş vaiz, uzman vaiz, vaiz, murakıp, Kur’an kursu baş öğreticisi, Kur’an kursu uzman öğreticisi, Kur’an kursu öğreticisi ve cami görevlilerini, ifade eder” yazmaktadır (bkz. Resmi Gazete, 2014b). Bu örnekte de görüldüğü gibi üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerine verilen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini yürüten personelin ‘manevi danışman’ ismiyle alan aktörü olarak Başkanlık mevzuatında yasal bir kadrosu görünmemektedir.

Öneri-[iii]: Türkiye’deki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin anayasal açıdan hukuki dayanakları (bkz. Orallı, 2006; T.C. 1982 Anayasası; madde: 5, 17) olsa da, yeni gelişmekte olan bu mdr hizmet modelinin gençlik hizmetlerinde uygulanmasına dönük hizmetin bağlı olduğu kamu kurumları mevzuatında hukuksal açıdan daha açık bir personel tanımı ve özlük haklarına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla hukuksal açıdan herhangi bir engel olmamasına rağmen uygulamaya dönük olarak bu hakların hayata geçirilmesine yönelik mevzuatta çalışma usul ve esasları belirleme noktasında ciddi bir hukuksal alt yapının olmadığı görülmektedir. Şu anda Türkiye’de mdr hizmetleri modelindeki ilk pilot uygulamalar, 26 Şubat 2015 tarihinde iki kurum arasında imzalanan işbirliği protokolü kapsamında Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde başlatılmıştır. Ancak içerik, etkinlik ve sistemli uygulamaya dönük olarak halen birçok hukuksal alt yapı eksiklikleri bu alanda da söz konusudur. Bu hukuki düzenlemeler bağlamında, öncelikle Diyanet İşleri Başkanlığı’ndaki bu alanda görev yapan personelin Başkanlık mevzuatında kadro, statü, unvan vb. gibi özlük haklarına dönük konular ivedilikle açığa çıkarılmalıdır. Dolayısıyla ‘manevi danışman’ meslek tanımı çalışmalarına ilişkin mesleki yeterlilik kriterlerinin ivedilikle belirlenip Başkanlık mevzuatındaki yerini almalıdır. Zira konunun önemi ve hassasiyeti gereği söz konusu bu hizmet türü, belirsiz biçimde uzun süreli yönetsel seçime bağlı olarak yapılacak bir hizmet türü değildir.

+*Sınırlılık*-[iv]: *Model ve paradigma değişimindeki yavaşlık*: Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde din hizmeti veren bir kamu kurumu olarak Diyanet İşleri Başkanlığı, sahadaki kurumsal hizmetlerinde 1950'den 2010 yılına kadar daha çok klasik yöntem vaaz ve irşad hizmetine dayanan daha çok 'din pedagojisi' merkezli yaygın din eğitimi hizmetleriyle sınırlı kalmıştır.

Öneri-[iv]: Yeni bir hizmet modeli olarak değişen yaşam koşullarına ve ihtiyaçlarına bağlı biçimde Türkiye'de giderek varlığını hissettirmeye başlayan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın cami-dışı din hizmeti bağlamında yeni nesil bir kamu hizmet çeşididir. Bu bağlamda Başkanlık, üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde verdiği din hizmetlerinin formatında da zaman kaybetmeden kurumsal kalıcılığı ön planda tutarak model ve paradigma değişikliğini 'manevi danışman' kadrosuyla kalıcı duruma getirmelidir. Adı geçen bu kadroyla da 'din psikolojisi' tabanlı manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarıyla gençlerin psiko-spiritüel içerikli rehabilitasyonuna yardımcı olacak din hizmeti verilebilir (yapısal model değişimi için bkz. Şekil-4).

Şekil-4:
Din hizmeti türünde model değişimi

+*Sınırlılık*-[v]: *Personelin alan uzmanlığı eğitimi ve destekleyici eğitim materyali eksikliği*: Türkiye’de alana özgü profesyonel bir perspektiften alan uzmanlığı yaklaşımıyla üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde ‘din pedagojisi’ formatından mdr tasarımına geçişi vurgulayan böyle bir proje gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu sebeple her ne kadar lisansüstü program sayıları giderek artsa da, ‘manevi danışman’ alan uzmanlığı eğitiminin süresi, içeriği ve niteliği konusundaki belirsizlikler halen devam etmektedir. Yine alana ilişkin hizmet içi eğitim programları kapsamında sahada çalışacak personelin kullanımına sunulacak sertifika programıyla alanı tanıtan rehber kitaplar ve kaynak eksikliği de tam olarak giderilmemiştir. Bu çerçevede, sınırlı sayıda da olsa bu alanda yazılan kurumsal hizmetleri tanıtıcı küçük el kitaplarının yayımlanması oldukça önemlidir (bkz. Düzgüner & Soykök, 2020).

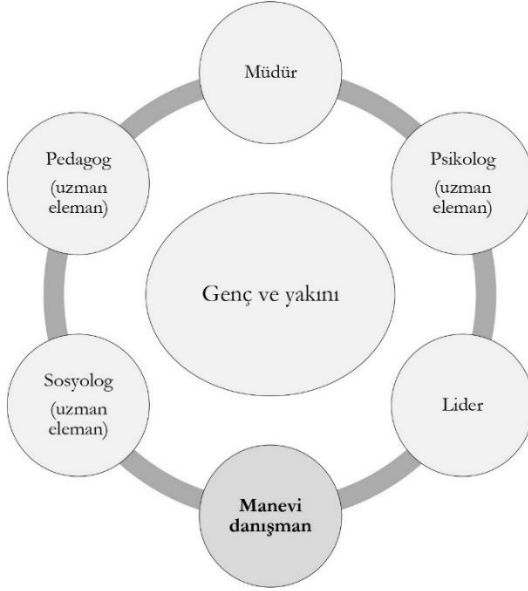
Öneri-[v]: Üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerini de kapsayan daha genel perspektiften hareketle yükseköğretim kurumlarını da içine alan gençlik hizmetlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik eğitim programı, eğitim içerikleri açısından alana ilişkin tezli veya tezsiz yüksek lisans programlarına uyumlu olabilecek ya da entegre edilebilecek sertifika programları şeklinde düzenlenmelidir. Geliştirilecek eğitim programlarındaki ders yükleri ve kredi saatleri, -teknik açıdan- gençlik hizmetlerinde geçerli bir sertifikasyona uygun düşecek şekilde ayarlanmalıdır. Örneğin; ulusal sertifika standartlarına uygun biçimde en az 450 saat olmalıdır. Gereken kredi saatleri, örgün ve/veya uzaktan eğitim programının dışında araştırma-inceleme aktiviteleriyle de zenginleştirilebilir. Gençlik hizmetlerinde manevi danışman eğitimlerinde süpervizyon uygulamalarına mutlaka yer verilmelidir. Ayrıca alanda çalışacak personel için çeşitli düzeylerde basılacak el kitaplarının yanı sıra manevi danışmanlık ve rehberlik sözlüğü de hazırlanmalıdır.

+*Sınırlılık*-[vi]: *Kurumsal hizmet ekibinin içinde ‘manevi danışman’ unvanıyla alan uzmanının bulunmaması*: Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı üniversite öğrenci yurtları (2021) ile gençlik merkezleri yönetmeliği (2003) kapsamında şu anda psiko-sosyal hizmet veren alan aktörlerine bakıldığında, psiko-sosyal yardım servisinde ‘manevi danışman’ın bu hizmet zincirinde kadrolu olarak yer almadığı görülmektedir (Resmi Gazete, 2003; Resmi Gazete, 2021).

+*Öneri*-[vi]: Mesleki Yeterlilik Kurumu ile Diyanet İşleri Başkanlığı arasındaki işbirliği kapsamında ‘manevi danışman’ meslek tanımı çalışmalarının ardından konuyla ilgili yapılacak olan kurumlar arası resmi yazışmalar kapsamında yukarıda yer verilen üniversite öğrenci yurtları ile

gençlik merkezlerindeki psiko-sosyal servis ekibine, söz konusu gençlik hizmetlerinin uluslararası standartlara ulaştırılabilmesi için gençlere mdr hizmetlerini verecek olan ‘manevi danışman’ meslek uzmanı da eklenmelidir (şematik gösterim için ayrıca bkz. Şekil-5).

Şekil-5:
Gençlik hizmetlerindeki psiko-sosyal hizmet ekibi
-(önerilen)-

+ *Sınırlılık*-[vii]: *Manevi danışmanlık ve rehberlik alan uzmanı personeli olarak ‘manevi danışman’ın kendi psikolojik rehabilitasyonu konusundaki eksiklikler.* Üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezleri ortamında çalışan manevi danışmanın, mdr hizmeti üreten bir aktör olarak ‘bireysel iyi olma, yaşam memnuniyeti, motivasyon düzeyi’ gibi bileşenlerden oluşan toplam ruh sağlığı kalitesinin kontrol altında tutulması ve belirli periyotlarda psikolojik sağaltımın yapılmasının gerekliliği literatürde bilinen bir durumdur. Dolayısıyla zaman içerisinde ‘mesleki tükenmişlik/occupational burnout’ olgusuyla (Kim & Lambie, 2018: 277-294) karşı karşıya gelebilecek olan bu personel için konuyu çözecek kurumsal bir yol haritası henüz yoktur.

Öneri-[vii]: Başkanlık, üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde çalışacak manevi danışmanlar için belirli periyotlarla ‘umre ve hac’ ziyaretleri gibi kurum içi ek görevlendirmeyi önceleyen rehabilitasyon amaçlı pozitif ayrımcılığı temel alan kutsal toprak deneyimi sağla-

malıdır. Ayrıca alan uzmanlığı eğitiminin bir parçası olarak manevi danışmanın kendi kendine psikolojik rahatlama sağlayabilme yeterliliği kazandırılmasına dönük –mesleki yeterlilikten ayrı olarak- kişisel gelişim eğitimleri verilmelidir (bu konuda DİB personeline yönelik geliştirilen uygulamalı bir model örneği için bkz. Koç, 2013: 149-183).

+*Sınırlılık*-[viii]: *Manevi danışmanlık ve rehberlik dilinin terapötik yetersizliği*. Diyanet-din hizmetlerinin kurumsal tarihine bakıldığında dinsel anlatı ve aktarım için kullanılan ana-akım din dilinin ‘klasik vaaz ve irşat’ yönteminde kullanılan dil olduğu görülmektedir. Bu olgusal durum da, kurumsal mdr hizmet dilinin terapötik yetersizliğini ortaya çıkarmaktadır. Yaklaşık olarak 2010 yılından başlayarak kurum hizmet envanterine giren mdr konseptindeki hizmetlerde kullanılan din dili ise verilen hizmetin içeriği gereği yukarıda sözü edilen klasik yöntemden çok farklıdır. Dolayısıyla özellikle hizmet kitlesi gençler olan Diyanet-gençlik çalışmalarında, kullanılacak ana-akım terapötik içerikli mdr dilinin önemi daha da artmaktadır.

Öneri-[viii]: Genelde Türkiye’deki, özelde ise Diyanet İşleri Başkanlığı’na bağlı üretilecek manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerindeki din dilinde, zaman kaybetmeden iki önemli paradigma kullanılmalıdır. Bunlardan birincisi kullanılan din dili ‘pedagojik’ değil, ‘psikolojik’ yaklaşımı temel almalıdır. Yani alana ilişkin üretilecek hizmetlerde salt ‘öğretici-aktarıcı’ değil, ‘terapötik-iyileştirici’ bir din dili kullanılmalıdır. İkincisi ise mdr hizmetlerinde kullanılacak olan bu din dili, ‘sufi öğretilere’ dayalı ‘tasavvuf-terapi/sufi-therapy’ merkezli ve manevi değerleri gündelik yaşamda pratize etme yeteneği güçlü olan ‘anadolu-irfanı/Anatolian folk-lore’ katkılı bir içerikte olmalıdır. Böylesi bir kapsamda yapılacak Diyanet-gençlik çalışmaları, hem sürdürülebilirlik hem de sonuca ulaşma açısından oldukça önemlidir.

f. ‘Yüksek Öğretim Kurumları, Öğrenci Yurtları ve Gençlik Merkezlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik’ Üzerine Bir Eğitim Programı Önerisi: “Koç – Gençlik Çalışmalarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Sertifika Programı - [KOG-MDR]”

Makalenin bu bölümünde ise Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yükseköğretim kurumları kapsamındaki üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerini de içeren Diyanet-gençlik çalışmalarındaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde çalışacak personelin eğitimi için bir sertifika programı önerilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada, alana duyulan hizmet ihtiyacına göre yapılacak yeni hukuksal ve kurumsal düzenlemelerle ortaya çıkacak istihdam koşullarına ve alanlarına bağlı olarak ilahiyat

fakültesi mezunlarının üniversitelere bağlı araştırma ve uygulama merkezlerinden alabilecekleri sertifikalı eğitimlerde kullanılması amacıyla paket bir eğitim programı önerilmektedir. 2013-2020 yılları arasında toplamda 7 (yedi) yıllık sistematik bir çalışmanın ürünü olarak gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri özelinde din psikoloğu Koç (2021) tarafından geliştirilen bu uygulamalı sertifika programının, alan dışı ve içinde üretilecek ve geliştirilecek diğer program ve yaklaşımlardan ayırt edilebilmesi için araştırmacının kendi soyadıyla nitelendirilerek aynı zamanda literatüre sokulması da hedeflenmiştir.

f.a. Metodolojik ve Psiko-Pedagojik Temelli Teorik Arka Planı

Din psikoloğu Koç (2021) tarafından geliştirilen “Gençlik Çalışmalarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Sertifika Programı-[KOG-MDR]” isimli bu eğitim programı önerisi, aşağıdaki metodolojik ve teorik aşamalardan geçerek hazırlanmıştır:

I. Aşama: *Literatür taraması*: Programın oluşturulmasında metodolojik olarak ilk aşamada ‘literatür taraması’ yapılmıştır. Konuyla ilgili ulaşılabilirdiği kadarıyla yerli ve yabancı literatür taranarak, özellikle Batı’daki ilgili web sitelerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik eğitimi veren kuruluşların eğitim programları ve arka planı analiz edilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla eğitim programının oluşturulmasında, metodolojik olarak uzun yıllardan bu yana bu alanda sertifika eğitimi veren Birleşik Krallık’taki St Mary’s University’nin “School Chaplaincy & Youth Ministry Postgraduate Theology” programı ile Avusturalya’daki The National School Chaplaincy Association-[NSCA] kuruluşlarının yaklaşımlarından da yararlanılarak ana taslak ortaya konulmuştur (<https://www.stmarys.ac.uk>, 2021; <https://schoolchaplaincy.org.au>, 2021; ayrıca bkz. <https://www.cdn.ac.uk>, 2021).

II. Aşama: *Felsefi arka plan*: Psiko-pedagojik olarak temelde bir davranış kazandırma mühendisliği olan eğitim; ekonomik, politik, toplumsal sistemlerin bir alt sistemi konumundadır. Bu alt sistemin görevini etkinlikle yapabilmesi, bağlı olduğu üst sistemlerin felsefelerini dikkate almasına bağlıdır. Eğitim programlarının amaçlarını belirlerken dikkate alınan birey, toplum ve konu alanı varsayımları daha çok felsefi niteliktedir. Bunun nedeni toplumun yetiştirmek istediği bireyde bulunması gereken özellikleri kazandırmak için eğitimi merkeze almasıdır. Bu bağlamda da bazı eğitim felsefesi akımlarından yararlanarak programların tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulamaya konulması gerekmektedir. Dolayısıyla modüler öğretim, bir program geliştirme yaklaşımı olarak ele

alındığında, diğer eğitim paradigmaları gibi bazı felsefe akımlarına dayanması kaçınılmazdır. Özellikle öğrenci merkezli öğrenmeye ağırlık veren pragmatist felsefenin eğitime yansımaları olan ilerlemecilik akımının ilkelerinin, modern bir eğitim konsepti olarak modüler öğretimde dikkate alındığını söylemek yanlış olmaz (Özkan, 2005: 117).

Modüler eğitim, katılımcıyı merkeze alarak onun ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda öğretimi yönlendirmeye çalışır. Eğitimiye rehberlik ve davranış mühendisliği rollerini yükleyerek, demokratik bir öğrenme ortamının oluşmasına yardım eder. Böyle bir öğrenme ortamında katılımcı kendi öğrenme hızına göre ilerleyerek tam ya da etkili olarak öğrenebilmektedir. Katılımcı eğitim süreci boyunca değerlendirilmekte, değerlendirme sürekli ve gerçek ortamından seçilmiş olgular ya da problemlerin çözümüyle yapılmaktadır (Özkan, 2005: 118). Burada verilen bu psiko-pedagojik temelli teorik arka plan, önerilen bu programın felsefi temellerinin oluşturulmasında aktif biçimde kullanılmıştır.

III. Aşama: *Modüler sisteme göre basamaklandırma çalışması*: Modern eğitim sistemlerinde giderek popüler bir konuma yükselen modüler sistem, katılımcı/öğrenci merkezli olup esnek ve bireyselleştirilmiş bir öğrenme ve öğretme yaklaşımıdır. Belirli içerikteki modüllerden oluşan eğitim programlarında modüllerin bölümleri, ihtiyaca göre birbirine eklenenebelen belirli bir sıra takip eder. Programın kendi iç bütünlüğü kapsamında her modül, özel veya temel alan yeterliliğine yönelik bilgi ve beceriler kazandırmayı amaçlar. Öte yandan bu türden bir eklemesal tasarım, meslek değiştirmek ya da düzey yükseltmek isteyenler ile ilgi ve isteğine göre beceri kazanmak isteyen katılımcılara önemli fırsatlar sunar.

Ayrıca modüler sistemde; (a) eğitim ortamında bulunan bilgi kaynaklarıyla sınırlı kalınmaz ve gerçek yaşama ilişkin güncel ve yoğun bilgi akışı sağlanır; (b) bireysel öğretime olanak sağlar; (c) katılımcının öğrenme ortamı dışında konuyla ilgili bireysel olarak sahip olduğu deneyim ve bilgileri eğitim ortamına da taşıyabilmesini kolaylaştırır; (d) katılımcılar, eğitim programına farklı zamanlarda eklenenebilir ve/veya çıkabilir; (e) farklı programlar arasında geçiş yapma olanağı vardır; (f) bir mesleğin bir bölümünü oluşturan bilgi, beceri, tutum ve davranışlar bütünü olarak fonksiyonelleşebilir.

Din psikoloğu Koç (2021) tarafından gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik sertifika programının modülleri geliştirilirken her modüldeki eğitsel işlem ve basamaklar; birbiriyle ilişkili, birbirini takip eden ve birbirinin ön koşulu olacak ve her bir modülün sonunda yeterlilik kazandıracak şekilde gruplandırılarak düzenlenmiştir.

Gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri için 3 (üç) modülü içeren sertifikalı bir eğitim programı tasarlanmıştır. Bu yaklaşıma göre ‘1. Modül: Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-[Başlangıç Düzeyi]- Temel Alan Yeterliliği; 2. Modül: Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-[Orta Düzey]- Temel Alan Yeterliliği; 3. Modül: Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-[İleri Düzey]- Özel Alan Yeterliliği’ şeklinde üç farklı düzeyde üç temel modüle sahip olan bu program, katılımcıların öncelikle ‘manevi danışmanlık ve rehberlik’ temel alan yeterliliklerini ve daha sonra da son aşama olarak ‘gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik’ ile ilgili özel alan yeterlilik düzeylerini yükseltmeyi amaçlamaktadır. Modüler sisteme dayalı olarak geliştirilen toplam 450 saatlik bu eğitim programı, aynı zamanda katılımcıların aşamalı manevi danışmanlık ve rehberlik alanındaki yeterlilik düzeylerine de vurgu yapmaktadır (şematik gösterim için ayrıca bkz. Şekil-6).

Şekil-6:

Gençlik çalışmalarında MDR için sertifika programı aşamaları

IV. Aşama: *Amaç ve hedef belirleme*: Sertifika ve diploma programlarını genelde farklı bir alanda yeteneklerini geliştirmek veya yeni bir alanda kariyer yapmak isteyenler tercih etmektedir. Dolayısıyla küresel yaşam pratikleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak geliştirilen bu sertifika programı, kendi meslekleriyle ilgili ek eğitim isteyen profesyonellerden yeni mezun üniversite öğrencilerine kadar geniş bir yelpazedeki katılımcı için ideal bir modern eğitim tasarımına sahiptir. İçerik olarak teorik kazanımın yanı sıra pratiğe ve uygulamaya yönelik olarak düzenlenen bu sertifika programı, katılımcıyı iş hayatında kullanabileceği teorik-pratik çatışmasını minimize ederek güncel ve değerli bilgilerle donatmayı amaçlamaktadır.

Öte yandan bu alanda uygulanmak üzere geliştirilen bu sertifika

programı, modüler eğitim sistemine göre düzenlenmiştir. Çünkü modüler programlama kendi içinde bir bütün olan parçaların birleşmesiyle daha büyük bir bütünü meydana geldiği holistik bir yaklaşımı temel almaktadır. Buna göre bu sertifika programının psiko-pedagojik özellikleri şu şekilde sıralanabilir: (a) Katılımcının ulaşacağı öğrenme hedeflerini davranışsal olarak gösterir; (b) hedeflere ulaşabilmek amacıyla gerekli ana ve ara etkinlikler içerir; (c) ölçme-değerlendirme mekanizmasıyla hedeflere ne derece ulaşıldığını kontrol etme olanağı verir; (d) kendi içinde bütünlüğü olan bir eğitim programıdır (ayrıca krş. Alkan, 1989: 15–16; Özkan, 2005: 119).

f.b. Kronolojik Gelişimsel Arka Planı

I. Aşama: 2015 yılının ilk çeyreğinde birinci taslak çalışması yapılırken, bu eğitim programının öncelikle manevi danışmanlık ve rehberlik alanına ilişkin genel bir formasyon kazandırması amaçlanmıştır. Daha sonra 2019 yılında, sözü edilen bu çalışmaya temel alan yeterliliğinin yanında kurumsal yaklaşımı esas alan gençlik çalışmaları temasını da içeren özel alan yeterliliği de eklenmiştir.

II. Aşama: 2017 yılının ortalarından itibaren söz konusu eğitim programı önerisi üzerinde teorik ve literal çalışmalar derinleştirilmiştir. Bu bağlamda, ilk aşamadaki sözü edilen bu yaklaşım detaylandırılarak bu aşamada, aynı zamanda temel ve özel alan gelişimsel düzeylerini de temel alan 3 modüllü bir sertifikasyon düzeyine yükseltilmiştir. İsimlendirme çalışmalarının da yapıldığı bu aşamada, “Gençlik Çalışmalarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Sertifika Programı-[KOG-MDR]” ismiyle ve kısaltmasıyla yeniden tema ve konu içerikleri de düzenlenerek uygulamalı bir eğitim programı formatına sokulmuştur.

III. Aşama: 2021 yılından sonra kuramsal olarak Türk bilim literatüründe, uygulamalı olarak ise Diyanet-din hizmetlerinde yerini alması beklenen bu eğitim programına ilişkin yapılacak olan bilimsel eleştiriler ile Diyanet İşleri Başkanlığı veya üniversitelere bağlı araştırma merkezleri tarafından uygulamaya konulması durumunda ortaya çıkabilecek teorik ve pratik değerlendirmeler çerçevesinde ileri tarihlerde üzerinde – gerekli görülmesi durumunda- bazı düzenlemeler yapılması öngörülmektedir.

f.c. Eğitsel Konuların Modül Tabanlı Tema Analizleri

Modüler programlama sistemlerinde alan yeterliliğine uygun öğretim materyallerinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Genelde bireysel öğrenmeye yönelik olan öğrenme modüllerinin her biri belirli beceri

ve/veya bilgiyi kapsar ve '(i) giriş, (ii) davranışsal amaçlar, (iii) gerekli-araç-gereç, donanım, (iv) açıklamalar, şekiller, öğrenim etkinlikleri, (v) amaçların gerçekleştirilme düzeyini ölçmeye yardım edecek ölçme araçları ve (vi) değerlendirme' gibi bölümlerden oluşur.

Bir modülde hedeflenen sonuçlara ulaşabilmek için bu adı geçen bölümlerde eksiklik olursa ortaya konulan materyalin modüler eğitimin özelliklerine göre hazırlanmış olduğunu söylemek zordur. Dolayısıyla modüler eğitimin nitelikleri şu şekilde özetlenebilir: (a) bireyin ilgi, istek ve yeteneklerini dikkate alır; (b) eğitim uygulamalarına farklı bir anlayış kazandırır; (c) hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarında uygulanabilir; (d) farklı zaman ve değişik durumlarda yapılan öğrenimi bir derece ya da diplomayla değerlendirmede etkin bir şekilde kullanılabilir. Ayrıca modüler sistemler, profesyonel iş yaşamındaki özellikle meslek uzmanlaşması süreçlerinde 'iş gücü eğitimini hızlandırma, iş başında eğitim ve kendi kendine eğitim imkânı verme, sistemi yaygınlaştırma, iş-istihdam arası ilişkileri güçlendirme, kalite ve standart yükseltme gibi' etkin bir işleve de sahiptirler (Alkan, 1989: 16-17; Alkan & Teker, 1992: 49; Özkan, 2005: 120-121).

Profesyonel çalışma hayatında ortaya çıkan alan yeterliliği sorununun aşabilmenin en kolay ve pratik yollarından biri de, -yukarıda vurgulandığı gibi- temel alan ve/veya özel alan yeterliliğine ilişkin sertifika programı eğitimleri vermektir. İşte böyle bir ihtiyacı karşılamayı amaçlayan 'Koç-Gençlik Çalışmalarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Sertifika Programı-[KOG-MDR]' kapsamındaki eğitim modüllerini içeren 'hedef/amaç' merkezli eğitsel konuların modül tabanlı tema analiz içerikleri şöyledir:

Tema: a - [1. Modül] Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-
[Başlangıç Düzeyi]- Temel Alan Yeterliliği = 25 Konu

Hedefler:

(a) Katılımcılara, manevi danışmanlık ve rehberlik alanının teknik terimlerini açıklayabilecek yeterliliği kazandırmak.

(b) Katılımcılara, alandaki temel yaklaşımları ve teorileri kavrayabilecek yeterliliği kazandırmak.

(c) Katılımcılara, alanın diğer yakın alanlarla karşılıklı ilişkilerini ve sınırlarını belirleyebilecek yeterliliği kazandırmak.

Tema: b - [2. Modül] Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-
[Orta Düzey]- Temel Alan Yeterliliği= 25 Konu

Hedefler:

(a) Katılımcılara, manevi danışmanlık ve rehberlik alanının teolojik ve psikolojik alt yapısını anlayabilecek yeterliliği kazandırmak.

(b) Katılımcılara, alanın ilişkili olduğu terapötik yaklaşımları kavrayabilecek yeterliliği kazandırmak.

(c) Katılımcılara, alanın alt uygulama alanlarının yatay ve dikey biçimde içerik ve sınırlarını belirleyebilecek yeterliliği kazandırmak.

Tema: c - [3. Modül] Manevi Danışmanlık ve Rehberlik-
[İleri Düzey] -Özel Alan Yeterliliği= 25 Konu

Hedefler:

(a) Katılımcılara, gençlik çalışmalarında yürütülen manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin teorik alt yapısını açıklayabilecek yeterliliği kazandırmak.

(b) Katılımcılara, gençlik çalışmalarının kurumsal hizmet anlayışını kavrayabilecek yeterliliği kazandırmak.

(c) Katılımcılara, gençlerin manevi anlamda daha etkili düşünme, davranma ve hissetmeyi öğrenmelerine yardımcı olma ve üniversite, yurt ve gençlik merkezi ortamlarında ortaya çıkan durumsal baskılara karşı gençlere manevi destek verebilecek yeterliliği kazandırmak.

(d) Katılımcılara, gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri hakkında teorik bilgi ediniminin yanı sıra pratik becerileri elde edecek yeterliliği kazandırmak.

Genel amaç: Bu sertifika programıyla gençlik çalışmalarında manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin teorik ve uygulamalı biçimde modüler sisteme dayalı olarak katılımcılara aktarılması ve söz konusu hizmet alanında çalışacak nitelikli ve donanımlı manevi danışmanların yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Bu sertifika programını alacak katılımcıların temel ve özel alan yeterliliği kazanımları bağlamındaki ‘hedefler’ doğrultusunda eğitsel konuların modül tabanlı tema içeriklerinin oluşturulmasında, bir sertifika eğitim modeli olarak literatürde yer alan “modüler sistem” yaklaşımlarından yararlanılmıştır (bkz. Yutsyavichene, 1989; De Bruijn, 1995: 83-100).

S o n u ç

Gençlik dönemi, birey yaşamında hayatı sorgulamanın ve bireylerin kendilerine özgü bir dünya görüşü oluşturma çabalarının önemli olduğu dönemlerden biridir (Yüksel, 2020: 378). Modernleşme-sekülerleşme sürecinde, Türk gençliğinin anlam dünyasında dinin yeri üzerine

din psikoloğu Yapıcı (2009) tarafından yapılan ampirik bir çalışma sonucunda, üniversite gençlerinin anlam dünyasında dinin psiko-sosyal fonksiyonlarının ön plana çıktığı görülmüştür. Özellikle din kavramının ruhsal huzur ve manevi mutluluğu çağrıştırması, modern dünyanın bunalmalarıyla başa çıkabilmek için dinin çok önemli bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır (krş. Taş, 2019: 429-442). Çünkü din, hem emniyet ve güvenlik duygusu kazandırmasıyla hem de yaşamın anlamı ve amacını öğreten yapısıyla, genç bireyi boşluk ve yalnızlık duygusundan kurtarıcı bir işlev üstlenebilir. Bu durum, dinin inançlı genç bireye hem manevi doyum hem de destek ve sığınak olmasıyla da yakından ilişkilidir. Gençler için din, modern dünyanın beraberinde getirdiği anlam kaybı, mutsuzluk, tatminsizlik, sahipsizlik ve çaresizlik duygularına karşı bir savunma ve koruma görevi üstlenebilir. Dolayısıyla dinselikteki artış, yeniden dine dönüş, din değiştirme ve yeni dinsel hareketlerin ortaya çıkması ve bunlara katılımın, gençlerin anlam arayış süreçleriyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir (ayrıca bkz. Kırış & Dilek, 2019: 497-519).

Gençlik çalışmaları üzerine yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, üniversiteli gençler için din ve maneviyatın bir sığınma ve teselli alanı olduğunu göstermiştir. Ancak gençler, dinin bu tür olumlu işlevlerinin Tanrı'ya inanç ve teslimiyetle gerçekleşeceğini de vurgulamışlardır. İslam kavramının gençlerin zihninde yaptığı çağrışımlar arasında dinin bireysel ve sosyal işlevlerini ön plana çıkaran açıklamaların ise dikkat çekici düzeyde olduğu saptanmıştır. Hatta 'İslam' kelimesinin gençlere ilk planda huzur ve mutluluk yolunu hatırlatması önemli bir nitel veridir. Elde edilen bu veri ise teknolojik ilerlemelerle bireysel ve sosyal hayatı kolaylaştıran modern dünyanın genç bireyleri yalnızlaştırdığı, onları doyumsuzluk ve mutsuzlukla karşı karşıya bıraktığı, buna karşın dinin onlara anlam ve huzur sağladığı şeklinde yorumlanabilir. Buradan hareketle üniversiteli Türk gençliği açısından dinin taşıdığı terapötik anlam ve değer artarak devam ettiği söylenebilir (Yapıcı, 2009: 28-32; krş. Yapıcı, 2007).

Üniversitelerdeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri bağlamında, Türk üniversitelerindeki öğrencilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine olan ihtiyaçları üzerine Maçın & Çevik & Akay (2020) tarafından ampirik bir çalışma yapılmıştır. Bu saha çalışmasında, Adıyaman Üniversitesi öğrencilerinin manevi danışmanlık ve rehberlik ihtiyaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Örneklemini Adıyaman Üniversitesi öğrencilerinin (n=360) oluşturduğu bu alan çalışmasında, öğrencilerin % 53.1'inin kız ve % 46.9'unun ise erkek olduğu bulgulanmıştır. Öğrencilerin büyük kısmının öğrenci yurtlarında ve ailesinin yanında

kaldığı görülen bu çalışmada sonuç olarak; (i) örneklemin yarısından fazlasının hayatlarının herhangi bir döneminde anlam ve amaç kaybı yaşadığını ve bu dönemlerde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti alımı ihtiyacının arttığı; (ii)-en fazla anlam ve amaç kaybının bir yakını kaybetme durumunda ortaya çıktığı; (iii)-dinsel bilgi kaynağı olarak ise aile ve okul çevresinin daha çok etkili olduğu; (iv)-üniversite öğrencilerinin genel olarak dinsel bilgi ve destek ihtiyacının olduğu; (v)-bu ihtiyaçların karşılanmasında, üniversite merkez kampüste kolay ulaşılabilen ve sabit bir ‘manevi danışmanlık ve rehberlik bürosu’nun olmasının en çok tercih edilen seçenek olduğu saptanmıştır (Maçın & Çevik & Akay, 2020: 38-54).

Alan uzmanlığının derinleştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla dünyada olduğu gibi Türkiye’de de gerek akademi başlıklı özel eğitim kurumlarında gerekse üniversitelere bağlı araştırma ve uygulama merkezlerinde sertifika programlarının giderek yaygınlaştırıldığı görülmektedir. Şu anki var olan eğitim paradigmasına göre belli bir alanda sertifika almak, o alanda bilgi sahibi olunduğunu gösteren nesnel pedago-psikometrik parametrelerden biridir. Bu türden modüler sisteme dayalı eğitim programları, belli bir konuda uzmanlaşmayı sağlayan, iş hayatı açısından -eğitim alınacak alanın özelliğine göre- yüksek lisans programlarına alternatif olarak değerlendirilmesi gereken ve/veya üniversite eğitiminden sonra alınacak programlardır. Akademik kariyer hedefi dışında daha çok ilgili alandaki pratik meslek yeterliliğini sağlamayı amaçlayan bireylerin katılabileceği bu sertifika programları, saha uygulamalarına dönük pratik değer taşıması sebebiyle oldukça önemlidir.

Türkiye’de 2013 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasındaki işbirliği protokolüyle başlayan süreçten bu güne, ‘din psikolojisi’ yaklaşımı temel alınarak öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde çalışacak manevi danışmanların mdr alan uzmanlığı kapsamında temel ve özel alan eğitimleri yapısal bir sorun olarak ortadadır. Dolayısıyla manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarındaki bilimsel yetkinlik bağlamında “reel öncelikler” yaklaşımına uygun düşecek biçimde alanda çalışacak profesyonellerin uzmanlık eğitimi, modüler sisteme bağlı sertifikasyona dayalı olarak zaman kaybetmeden başlatılmalıdır. Bu olgusal gerçeklikten hareketle belki daha sonraki süreçte “ideal düzeye” ulaşabilmek için kurumsal bir yetiştirme programı/politikası geliştirilebilir. Dolayısıyla Türkiye’de üniversite gençliği üzerine çalışacak manevi danışmanlar, ilk aşamada sertifikalandırılmalıdır. Orta ve uzun vadede ise ideal düzeye yükselmek için bu türden sertifika programları-

nın yanı sıra alanda istihdam edilecek personelin din psikolojisi veya manevi danışmanlık tezli/tezsiz lisansüstü programlarından birini bitirmesi sağlanabilir. Bu türden bir metodolojik yolun izlenmesi, gençlik çalışmalarındaki olası mobbing pratiklerini minimize etmesi bakımından da pratik bir değere sahiptir.

Bu makalede, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Diyanet-Gençlik çalışmaları kapsamındaki üniversite öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerindeki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin tarihsel gelişimi verilerek kurumda bu alandaki danışmanlık hizmetlerinin sınırlılıkları üzerinde durulmuştur. Daha sonra sözü edilen bu hizmetlerin kalitesini arttırabilmek amacıyla alanda çalışacak manevi danışmanların temel alan ve özel alan yeterliliklerini arttırmaya dönük bir sertifika programı önerilmiştir. Sözü edilen bu program, Türkiye'de gençlik çalışmalarında uygulanacak olan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini verecek olan manevi danışmanların yeterlilik düzeylerinin sağlanmasında ortak bir çerçeve kullanılması yönüyle de önem taşımaktadır.

Bir sertifika programı olarak manevi danışmanların temel ve özel alan yeterliliklerini kazandırmayı amaçlayan “Koç-Gençlik Çalışmalarında Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Sertifika Programı-[KOG-MDR]”nın güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin şunlar söylenebilir:

+ Güçlü yönleri:

(a) Bu eğitim programı önerisinde İslam teolojisi, din psikolojisi, klinik psikoloji ve gelişim psikolojisi literatüründeki teorik bilgiler ile gençlik çalışmaları ortamındaki var olan deneyime dayalı kurumsal pratikler bütünleştirilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Gençlik ve Spor Bakanlığı ile sonuncusunu 2019 yılında yapmış olduğu işbirliği protokolü kapsamında ortaya konulan manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini verecek olan manevi danışmanların asgari yeterliliklerini güçlendirecek bir yaklaşım olarak değerlendirilmelidir.

(b) Modüler sisteme dayalı olarak geliştirilen bu eğitim programındaki 1. ve 2. modüller, temel alan yeterliliğini kazandırmayı amaçladığı için hastane ve huzurevi gibi diğer kurumlarda hizmet verecek manevi danışmanların temel alan yeterliliklerinin kazandırılmasında da kullanılabilir bir modüler tabanlı eklemesel özelliğe sahiptir.

+ Zayıf yönleri:

(a) Bu eğitim programı önerisinin daha önceden kurumsal düzeyde uygulanamamış olması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

(b) Katılımcı geri bildirimlerinin alınıp söz konusu bu eğitim programının –pratik uygulamadan kaynaklanan aksamaların- revize edilememiş olması da bir diğer eksiklik olarak yorumlanabilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın gerek akademik gerekse hizmet birimi olarak iç ve dış paydaşlarla birlikte alana ilişkin sürdürülebilir bir kurumsal gelişimin sağlanabilmesi için bazı teorik ve pratik gereklilikler söz konusudur. Üniversite gençliği hedef kitlesini temel alarak öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerindeki kurumsal sınırlılıklar bağlamında sahadaki hizmet kalitesini arttırabilmek amacıyla şu önerilerde bulunulabilir:

- Türkiye’de manevi danışmanlık ve rehberlik eğitimi tarihinin henüz çok yeni olduğu bu süreçte (2021), Diyanet-Gençlik çalışmaları kapsamında görev yapacak olan manevi danışmanlar, önerilen bu sertifika programını veya ulusal standartlara uygun geliştirilecek benzer sertifika programlarını (minimum 450 saatlik) bitirerek mutlaka temel ve özel alan yeterliliklerini sağlamalıdır. Bu sertifika eğitimi, üniversitelere bağlı alana özgü kurulan araştırma merkezlerinde (örneğin; 2021 yılında kurulması planlanan Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yunus Emre Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Araştırma ve Uygulama Merkezi / Yunus Emre Spiritual Counseling and Care Research and Application Center) açılacak sertifika programlarından alınabilir. Dolayısıyla ulusal standartları karşılamaması sebebiyle 450 saatin altındaki sertifika programlarına ilgi gösterilmemelidir.

- Alandaki çalışmalarda ideal düzeye erişebilmek için zamana ihtiyaç olduğu açıktır. Dolayısıyla ideal düzeydeki temel ve özel alan yeterliliğini sağlayabilmek amacıyla orta ve uzun vadede üniversitelerde ‘Manevi Danışmanlık ve Rehberlik’ alanında tezli ve/veya tezsiz yüksek lisans ve doktora programlarının sayıları zaman kaybetmeden çoğaltılmalıdır.

- Diyanet İşleri Başkanlığı'nın öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde verdiği din hizmetleri, din pedagojisini temel alan yaygın din eğitim formatından din psikolojisini temel alan manevi danışmanlık ve rehberlik modeline tam olarak geçmelidir. Söz konusu bu model değişimini izlemek ve planlamak için alan uzmanlarından oluşan akademik/bilimsel bir uzman komisyonu kurulmalıdır. Bu komisyon, söz konusu kurumlardaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerindeki uygulamanın kurumsallaşmasından sonraki dönemde yılda 1 kez toplanıp, manevi danışmanlardan gelen geri bildirimleri değerlendirerek raporlaştırmalıdır. Söz konusu bu raporlar, hem kurumsal hafıza hem de sonraki çalışmalar için oluşturulacak yol haritasının biçimlenmesinde kullanılmalıdır.

• DİB-Merkez teşkilatında, Diyanet-gençlik çalışmalarındaki manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin haftalık veri akışının olduğu bir veri-bankası kurulmalıdır. Oluşacak bu veri bankası, Gençlik ve Spor Bakanlığı'yla senkronize bir bilgi paylaşımını ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Söz konusu bu türden bir uygulama, hem süreci kısıltacaktır, hem de süreçteki hizmete ilişkin hata payını düşürecek.

• Diyanet İşleri Başkanlığı, üniversite öğrencilerine yönelik öğrenci yurtlarında ve gençlik merkezlerinde Diyanet-gençlik çalışmaları kapsamında başlattığı manevi danışmanlık ve rehberlik çalışmalarının etki alanını artırabilmek amacıyla Yükseköğretim Kurulu / YÖK ile yeni bir işbirliği protokolü imzalayarak –Batı'da kurumsal örnekleri bulunan tüm devlet ve özel üniversitelerin merkez kampüslerinde erişilebilir bir “manevi danışmanlık ve rehberlik ofisi” açarak, sözü edilen bu ofislere de manevi danışman görevlendirmelidir (ihtiyaç analizi için bkz. Maçın & Çevik & Akay, 2020: 38-54).

• Türkiye'deki yüksek din eğitiminde lisans düzeyinde yeni bir paradigma olarak mutlaka bölümleşme esasına dayalı bir lisans eğitime ve dolayısıyla diploma sistemine geçilmelidir. Buna göre “(a)-*Din Hizmetleri Bölümü*—[DİB'e personel yetiştirme amaçlı], {şu anki aktif olarak yürürlükteki İlahiyat lisans programı güncellenerek uygulanabilir}; (b)-*Din Eğitimi ve Öğretimi Bölümü*—[MEB'e öğretmen yetiştirme amaçlı], {şu anda yürürlükten kaldırılan DİKAB bölümü güncellenerek uygulanabilir}; (c)-*Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü*—[DİB, MEB, GSB, ASPB, AB, MSB gibi bakanlıklara bağlı olarak manevi sosyal hizmet konseptinde yürütülen aile ve dini rehberlik büroları, yetiştirme yurtları, hastaneler, cezaevleri, huzurevleri, üniversiteler ve ordu gibi hizmet birimlerinde çalışacak manevi danışman yetiştirmek amaçlı] olmak üzere üç bölüme ayrılabilir. Böyle uzmanlık temeline dayalı bir branşlaşmayla lisans düzeyinde verilen teoloji eğitiminin ön-lisans programı kapsamında 1. ve 2. sınıfı ortak derslerden, 3. ve 4. sınıfı ise bölüm temeline dayalı derslerden oluşturulabilir (Sözü edilen bölümleşme önerisi hakkında ayrıntılı bilgi ve model önerisi için bkz. Koç, 2019: 59-112).

Kaynaklar

Alkan, C. & Teker, N. (1992). *Programlı öğretim: Değişik teknolojiler ve Türkiye'deki uygulama*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Alkan, C. (1989). Modüler programlama ve Türkiye'de uygulaması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 22 (1), 13-22.

American Counseling Association. (2021). *Ethical & Professional standards*. <https://www.counseling.org>, (Erişim, Mart, 2021).

Arthur, J. (2008). Faith and secularisation in religious colleges and universities. *Journal of Beliefs & Values*, 29 (2), 197-202.

Barlak, M. (2016). Ahlakın kaynağı problemi ve gençliğin ahlak algısının oluşumunda dinin konumu. [içinde] *Uluslararası Gençlik ve Ahlak Sempozyumu: Bildiriler-2*. (ss. 870-879). ed. H. Barlak ve ark. Sinop: İkizler Matbaası.

Batorowicz, K. (2007). Dealing with religious diversity within universities. *International Journal of Diversity in Organisations, Communities & Nations*, 7 (5), 285-291.

Bayhan, V. (1997). *Üniversite gençliğinde anomi ve yabancılaşma*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bergin, A. E. & Richards, P. S. (2005). *A spiritual strategy for counseling and psychotherapy*. Washington DC: American Psychological Association.

Brown, S. (2010). University chaplaincy as wisdom in this place. *Epworth Review*, 27-33.

Bryant, A. N. & Astin, H. S. (2008). The correlates of spiritual struggle during the college years. *The Journal of Higher Education*, 79 (1), 1-27.

Clebsch, W. & Jaekle, C. (1967). *Pastoral care in historical perspective*. New York: Harper and Row, Harper Torchbooks.

College Development Network. (2021). <https://www.cdn.ac.uk>, (Erişim: Mart 2021).

De Bruijn, E. (1995). Modular vocational education and training in Scotland and the Netherlands: Between specificity and coherence. *Comparative Education*, 31 (1), 83-100.

Din Hizmetleri Raporu. (2019). *Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. (246 s.).

Dobmeier, R. A. (2011). School counselors support student spirituality through developmental assets, character education, and ASCA competency indicators. *Professional School Counseling*, 14 (5), 317-327.

Düzgüner, S. & Soykök, M. (2020). *Gençlere yönelik manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Ekşi, H. & Çelebi, Ç. D. & Yaman, N. (2020). Kurumlarda manevi danışma ve rehberlik. [içinde] *Manevi Yönelimli Psikolojik Danışma*. ed. H. Ekşi. (ss. 266-298). Ankara: Nobel Yayınları.

Genia, V. (1990). Psychospiritual group counseling for college students. *Journal of College Student Development*, 31 (3), 279-280.

Henriksen, Jr, R. C. ve ark. (2015). Counseling students' perceptions of religious/spiritual counseling training: A qualitative study. *Journal of Counseling & Development*, 93 (1), 59-69.

Ingersoll, R. E. & Bauer, A. L. (2004). An integral approach to spiritual wellness in school counseling settings. *Professional School Counseling*, 301-308.

Kaplan, H. (2019). Günümüz gençliğinin anlam arayışını haniflik kavramı üzerinden okumak. [içinde] *Peygamberimiz ve Gençlik* (ss. 386-398). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Kara, S. (2008). Modern din hizmetlerinde ihmal edilmemesi gereken kitle: Gençlik. [içinde] *I. Din Hizmetleri Sempozyumu*. (ss. 222-230). ed. M. Bulut. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Kartopu, S. & Hacıkeleşoğlu, H. (2016). Gençliğin kimlik inşasında dinî değerlerin rolü: Gümüşhane Üniversitesi örneği. [içinde] *Gençliğin Gelişimi ve Problemleri Karşısında Din Görevlileri: 7. Uluslararası Din Görevlileri Sempozyumu Bildirileri*. (ss. 91-121). ed. A. İnce & K. Cevherli. İstanbul: Ensar Neşriyat.

Kassam-Remtulla, A. (2013). *Muslim chaplaincy on campus: Case studies of two American universities*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Oxford: University of Oxford.

Khoja-Moolji, S. S. (2011). *An emerging model of Muslim leadership: Chaplaincy on university campuses*. The Pluralism Project. Harvard University.

Kılınçer, H. (2017). Manevi danışmanlık ve rehberlik (MDR) üzerine: Psikoloji, ilahiyat ve tıp alanlarında maneviyat ve MDR algısı. [içinde] *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: Teori ve Uygulama Alanları*. (ss. 19-60). ed. A. Ayten. İstanbul: Değerler Eğitimi Yayınları.

Kırış, Ş. & Dilek, S. (2019). Dindarlık tipolojileri bağlamında üniversite gençliğinin dindarlık algıları. *Turkish Studies*, 14 (3), 497-519.

Kızılgeçit, M. (2020). Manevi danışmanlık ve rehberlikte temel nitelikler, ilkeler ve yöntemler. [içinde] *Din Eğitimi ve Din Hizmetlerinde Rehberlik*. (ss. 261-279). ed. E. Şimşek & M. Köylü. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Kim, N. & Lambie, G. W. (2018). Burnout and implications for professional school counselors. *Professional Counselor*, 8 (3), 277-294.

Koç, M. (2013). Modern bir imkân olarak 'Din Hizmetlerinde Kişisel Gelişim' yaklaşımı: Diyanet İşleri Başkanlığı personeli üzerine uygulamalı bir model önerisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (26), 149-183.

Koç, M. (2019). Yüksek din öğretiminde yeni bir paradigma olarak bölünme: 'Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü' önerisi. *Balıkesir Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 59-112.

Maçın, H. & Çevik, M. & Akay, A. (2020). Üniversite öğrencilerinin manevi danışmanlık ve dinî destek ihtiyacı: Adıyaman Üniversitesi örneği. *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi*, 1, 38-54.

Malkoç, M. (2019). Gençliği dini değerlerden uzaklaştıran sebepler. *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (16), 252-268.

Meydan, H. & Aydın, S. (2020). Üniversite gençliğinin kurumsal ve öznel dindarlığa bakışı ve etkileyen faktörler üzerine nitel bir araştırma. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (2), 299-323.

Mirarab Razi, R. & Talebi, M. & Badele, A. (2020). Quran music: Effective strategy in reducing depressive symptoms and increasing academic self-efficacy of dormitory students. *Counseling Culture and Psychotherapy*, 11 (42), 73-96.

Odabaşı, F. (2020). Üniversite gençliğinin otorite algısı ve din. *İlahiyat Akademi Dergisi*, 12, 183-216.

Orallı, L. E. (2006). *T.C. 1982 Anayasası*. İstanbul: Platin Yayınları.

Özkan, H. H. (2005). Öğrenme öğretme modelleri açısından modüler öğretim. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 117-128.

Paker, K. O. & Akçalı, S. İ. (2012). Dinin bireyselleşmesi: Üniversite gençliği ile bir ölçek çalışması. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11 (4), 1440-1459.

Parks, S. (1993). Pastoral counseling and the university. [çinde] *Clinical handbook of pastoral counseling-1*. (ss. 388-405). ed. R. J. Wicks & R. D. Parsons & D. Capps. New York: Paulist Press.

Resmi Gazete. (2003). *Gençlik Merkezleri Yönetmeliği*. 13 Temmuz 2003. Sayı: 25167.

Resmi Gazete. (2014a). *Balıkesir Üniversitesi Manevi-Psikolojik Danışmanlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği*. 14 Temmuz 2014 Pazartesi. Sayı: 29060.

Resmi Gazete. (2014b). *Başbakanlık (Diyanet İşleri Başkanlığı)-Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği*. 17 Haziran 2014 Salı. Sayı: 29033.

Resmi Gazete. (2019). *Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ*. 25 Ekim 2019 Cuma. Sayı: 30929 (Mükerrer).

Resmi Gazete. (2021). *Gençlik ve Spor Bakanlığı Yurt Hizmetleri Yönetmeliği*. 09 Nisan 2021. Sayı: 31449.

Rockenbach, A. B. & Walker, C. R. & Luzader, J. (2012). A phenomenological analysis of college students' spiritual struggles. *Journal of College Student Development*, 53 (1), 55-75.

Schmalzbauer, J. (2013). Campus religious life in America: Revitalization and renewal. *Society*, 50 (2), 115-131.

School Chaplaincy & Youth Ministry Postgraduate Theology. (2021). <https://www.stmarys.ac.uk>, (Erişim: Şubat 2021).

Sink, C. A. & Cleveland, R. & Stern, J. (2007). Spiritual formation in Christian school counseling programs. *Journal of Research on Christian Education*, 16 (1), 35-63.

Sink, C. A. & Richmond, L. J. (2004). Introducing spirituality to professional school counseling. *Professional School Counseling*, 7 (5), 291-292.

Sink, C. A. (1997). Spirituality and faith development of schoolchildren: Implications for school counseling. *Religion & Education*, 24 (2), 59-67.

Sink, C. A. (2004). Spirituality and comprehensive school counseling programs. *Professional School Counseling*, 7 (5), 309-317.

Soykök, M. (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı gençlik çalışmaları: Mevcut durum, beklentiler, imkânlar, riskler ve zorluklar. [içinde] *Uluslararası Mevlid-i Nebi Sempozyumu: Peygamberimiz ve Gençlik* (ss. 543-561). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Şahin-Ağilkaya, Z. (2017). *Manevi bakım ve danışmanlık*. İstanbul: Marmara Akademi Yayınları.

Taş, K. (2019). Gençlik dindarlığı: Gençliğin din anlayışındaki farklılaşmaların sosyolojik temelleri. [içinde] *Peygamberimiz ve Gençlik* (ss. 429-442). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

The National School Chaplaincy Association/NSCA. (2021). <https://schoolchaplaincy.org.au>, (Erişim: Mart 2021).

The University of Edinburgh - Chaplaincy. (2021). <https://www.ed.ac.uk/chaplaincy>, (Erişim: Mart, 2021).

Tunstall, F. G. (1972). *Service training in pastoral care in the dormitories of Southwestern College: An exploratory pilot project*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Phillips University.

Van Stee, E. G. & Cadge, W. & Barton, R. (2021). How do colleges and universities support multifaith chaplaincy? The causes and effects of different institutional approaches. *Journal of College and Character*, 22 (2), 134-155.

Venning, C. (2005). Chaplaincy in the state schools of Victoria. *Journal of Christian Education*, 48 (1), 9-17.

Weinstein, C. M. & Parker, J. & Archer Jr, J. (2002). College counselor attitudes toward spiritual and religious issues and practices in counseling. *Journal of College Counseling*, 5 (2), 164-174.

Yapıcı, A. (2007). *Ruh sağlığı ve din: Psiko-sosyal uyum ve dindarlık*. Adana: Karahan Kitabevi.

Yapıcı, A. (2009). Modernleşme-sekülerleşme sürecinde Türk gençliğinin anlam dünyasında dinin yeri: Çukurova Üniversitesi örneği. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 1-37.

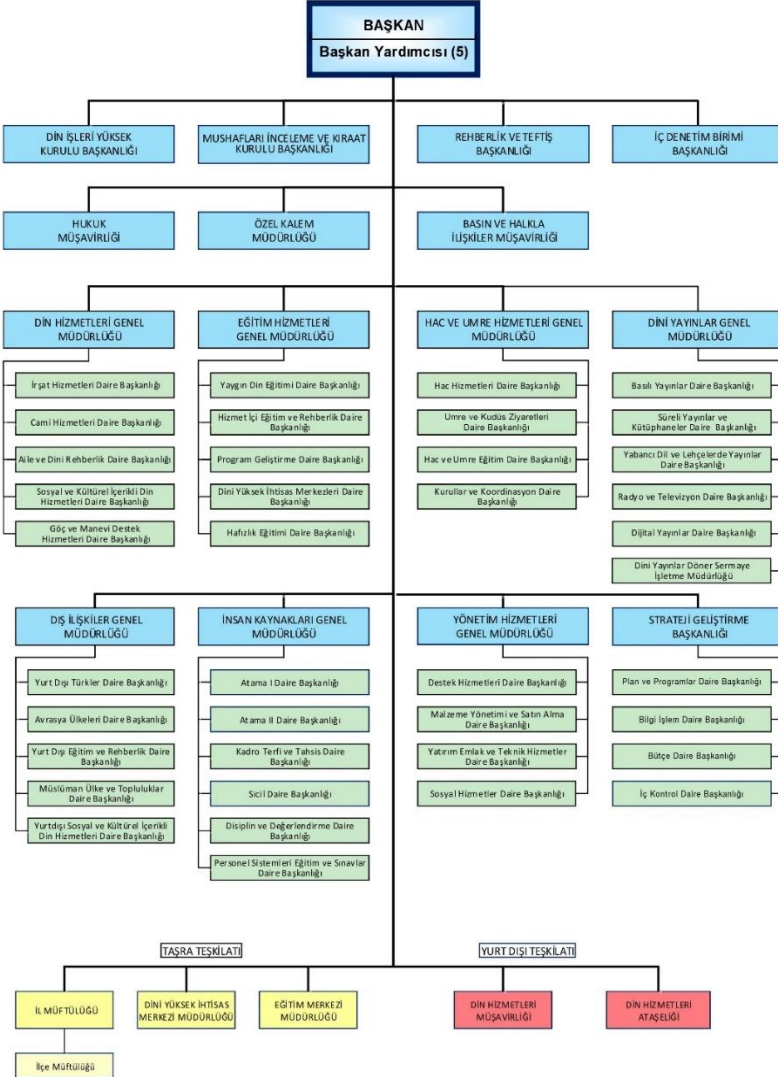
Yutsvichene, P. A. (1989). *Theory and practice of modular training*. Kaunas: Shviesa Press.

Yüksel, Z. (2020). Gençliğin anlam arayışında din eğitiminin katkısının incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11 (1), 376-395.

Ekl er

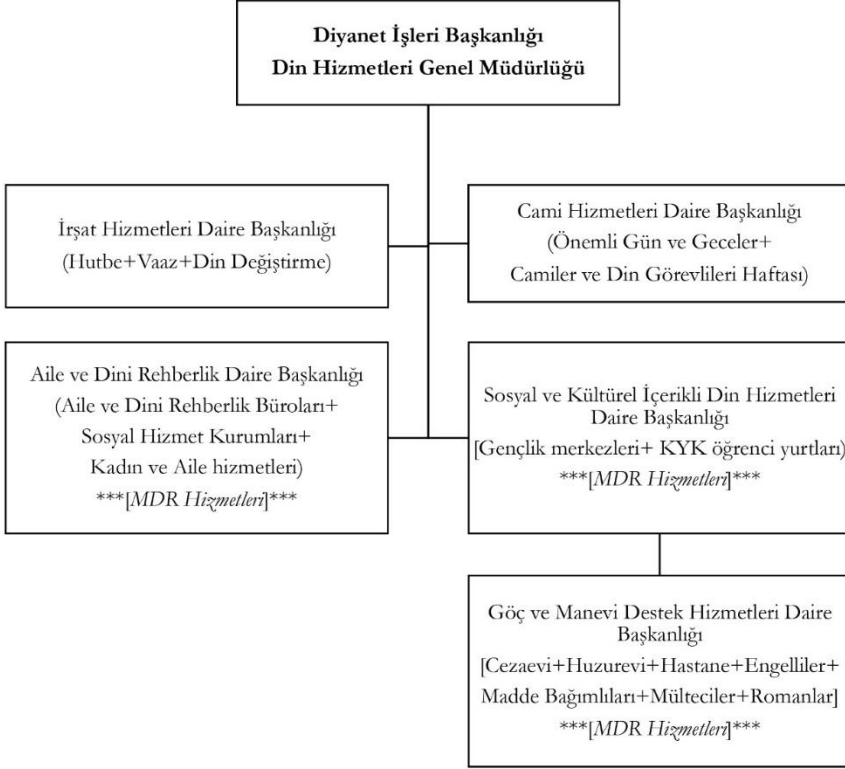
Ek-1:

Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilat şeması (2021)

Ek-2:

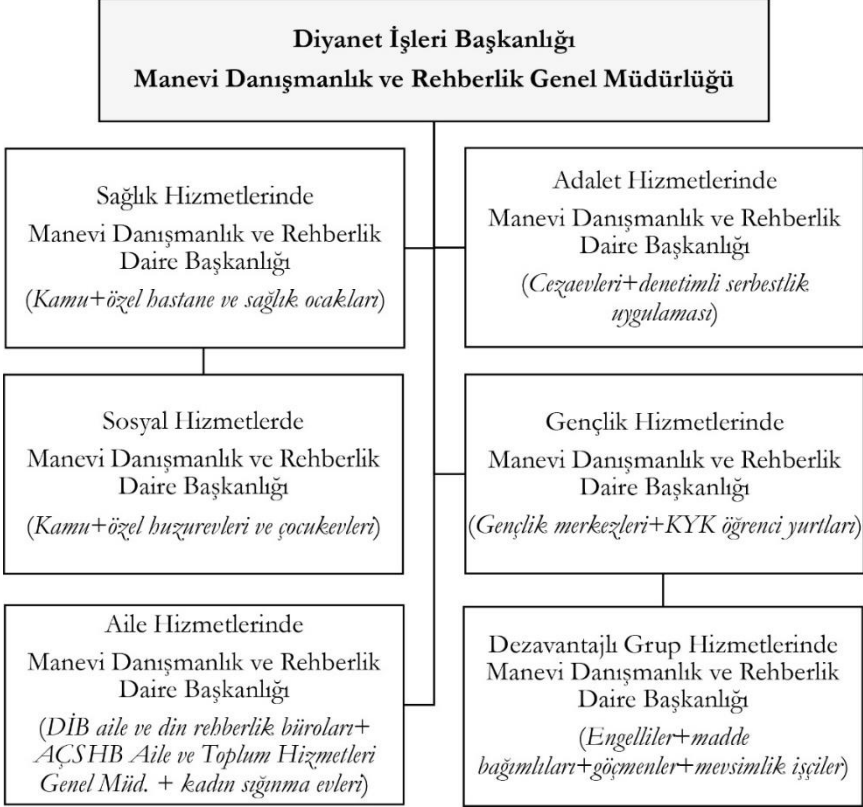
**Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü hizmet birimleri
(MDR hizmetlerinin yürütüldüğü müdürlük)
-Güncel kurumsal yapılanma-
(2021)**

Ek-3:

Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Genel Müdürlüğü
(Koç tarafından önerilen kurumsal yapılanma ve hizmet birimleri)
(2021)

Ek-4:

**Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında yapılan
işbirliği protokolleri**

Protokol Metni-I (2015)

**T.C. BAŞBAKANLIK DIYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI İLE T.C. GENÇLİK VE SPOR
BAKANLIĞI ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ**

AMAÇ

Madde 1- Bu Protokolün amacı; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında görevli olan personelin, moral, motivasyon ve manevi rehberlik sağlaması, din ve değerler eğitimi vermesi, din hizmeti sunmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

KAPSAM

Madde 2- Bu Protokol, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı yurtlar, spor tesisleri, kamplar ve gençlik merkezlerinden faydalanan gençlerin Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı müftülüklerden kendilerine yönelik sunulacak olan hizmetler ile Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kursları, Yaz Kur'an kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden gençlere sporu sevdirmek, serbest vakitlerini spor yaparak geçirmelerine, onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımlarına yönelik hizmetleri kapsamaktadır.

DAYANAK

Madde 3- Bu protokol, 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliği ile 638 sayılı Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat Görevleri Hakkında Kanun hükmünde Kararname ile 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, Gençlik Merkezleri Yönetmeliği, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kuruluş Kanunu, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetler Statüsünün ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanmıştır.

TARAFLAR VE YETKİLİ BİRİMLER

Madde 4- Bu protokolün tarafları Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Protokol kapsamındaki iş ve işlemlerin yürütülmesinde merkezde Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı, taşradaki işlemlerin yürütülmesinde ise Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlükleri, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı Bölge ve Yurt Müdürlükleri ile İl ve İlçe Müftülükleri yetkili ve sorumludur.

TANIMLAR

Madde 5- Bu Protokolde adı geçen;

Bakanlık	: Gençlik ve Spor Bakanlığını,
Başkanlık	: Diyanet İşleri Başkanlığını,
Taşra Teşkilatı	: Gençlik Hizmetleri ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini, Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Bölge ve Yurt Müdürlüklerini,
Müftülük	: Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı İl ve İlçe Müftülüklerini,
Müftülük Personeli	: Müftü, müftü yardımcısı, şube müdürü, vaiz, uzman ve dini yüksek öğrenim görmüş diğer personeli ifade etmektedir.

YÜKÜMLÜLÜKLER

Madde 6- Bu protokol hükümlerinin yürütülmesinde tarafların yükümlülükleri şunlardır:

A- T.C. GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

- 1- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden “Kur’an Eğitimi Kursları, Din ve Değerler Eğitimi Kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları” ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personelini talep etmek,
- 2- Başkanlıkça düzenlenen Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, milli/dinî gün ve geceler gibi zaman dilimlerindeki etkinliklerin Bakanlığa bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde müftülüklerle işbirliği içerisinde yapılmasını sağlamak,
- 3- Tarihi camilere, kültürel ve dinî mekânlara gezi düzenlenmesi konusunda müftülüklerle işbirliği yapmak,
- 4- Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur’an Kursları, Yaz Kur’an Kursları ve Müftülük hizmetlerinden istifade eden çocuk ve gençlere, Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, spor tesislerinde ve gençlik merkezlerinde spor eğitimi vermek, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmak,
- 5- Gençlik ve Spor Bakanlığınca yürütülen her türlü spor ve gençlik faaliyetlerine katılanların manevi gelişimine destek sağlamak için müftülüklerle ortaklaşa programlar düzenlemek,
- 6- Gençliğimizin kendine güvenen bireyler olmalarını sağlamak, atacakları adımlarda onlara yol göstermek ve onları yeni ufuklara taşımak amacıyla gerçekleştirilen Gençlik Kampları Lider Eğitimlerine, spor branşları antrenörlük ve hakemlik kurslarına Diyanet İşleri Başkanlığı personelinin şartları tutan kişilerin katılımını sağlamak ve başarılı olanlara liderlik sertifikası, antrenörlük ve hakemlik belgesi vermek,
- 7- Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan müftülük personelini ihtiyaç halinde talep etmek.

7

AK

2

B- T.C. BAŞBAKANLIK DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YÜKÜMLÜLÜKLERİ:

- 1- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinden “Kur’an Eğitimi Kursları, Din ve Değerler Eğitimi Kursları, Arapça, Osmanlıca vb. dil kursları” ile benzeri faaliyetlere katkı sağlayacak müftülük personelini ilgili kurum ve tesislerde görevlendirmek,
- 2- Önemli gün ve haftalarda, Bakanlığa bağlı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu yurtlarında, Gençlik Merkezlerinde, Gençlik Kamplarında ve Spor Tesislerinde düzenlenecek olan ve Başkanlığın görev alanlarına giren Kutlu Doğum Haftası, Camiler Haftası, milli/dini gün ve geceler gibi zaman dilimlerinde talep edilmesi halinde müftülük personelini görevlendirmek,
- 3- Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda yer alan ve milli kültürün en önemli kaynaklarını teşkil eden kütüphaneler ile ortaklaşa düzenlenecek faaliyetlere katılan gençlere Başkanlık yayınlarından uygun olanları ücretsiz olarak vermek,
- 4- Gençlik Kampları Lider Eğitimlerine, spor branşlarına, antrenörlük ve hakemlik eğitim kurslarına Diyanet İşleri Başkanlığı personelinden şartları tutan kişilerin katılımını teşvik etmek,
- 5- Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan müftülük personelini talep edilmesi halinde görevlendirmek.

C- ORTAK YÜKÜMLÜLÜKLER:

- 1- Ülkemiz gençliğinin serbest zamanlarını sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmek ve onların manevi gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla, Bakanlık ve Başkanlıkça düzenlenecek faaliyetlerde işbirliği yapmak,
- 2- Protokole konu iş ve işlemlerle ilgili planlama, uygulama, izleme, raporlama ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, yönetici seviyesinde görevlendirilecek sorumlu kişilerin iletişim bilgilerini ve düzenlenecek programları merkez ve taşrada ilgili kurumun yetkililerine bildirmek,
- 3- Gençlerin manevi gelişimine katkı sağlamak amacıyla eşgüdüm içerisinde gençlere yönelik umre programları düzenlemek,
- 4- İki kurum arasında ortak düzenlenecek proje ve etkinliklerde her iki kurumun imkanlarından yararlanmak,
- 5- Kurumların ihtiyacı ve talebi doğrultusunda karşılıklı olarak görevlendirilen personelin görevli ve/veya izinli sayılmasını sağlamak,
- 6- İki kurumu ilgilendiren ortak konularda proje ve faaliyetlerin daha etkili olabilmesi için gerekirse ortak bir komisyon oluşturmak,
- 7- Gençlik ve Spor kulüplerinin kurulmasını teşvik etmek ve desteklemek.

3

Bah

3

YÜRÜTME

Madde 7- Bu Protokol hükümleri Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülür.

DEĞİŞİKLİK HÜKÜMLERİ

Madde 8- Bu Protokol belli bir süre ile sınırlanmamıştır. Taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak protokolda değişiklik ve ilave yapabilir, gerektiğinde bu protokolü yürürlükten kaldırabilirler.

DiĞER HÜKÜMLER

Madde 9- İşbu protokol, Bakanlığa bağlı kurum ve kuruluşlar ile Başkanlık birimleri arasında imzalanan protokolleri kapsayacak şekilde düzenlenmiştir.

Madde 10- Bu protokol 4 (dört) sayfa ve 10 (on) madde halinde düzenlenmiş olup taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

İşbu Protokol 26 Şubat 2015 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet GÖRMEZ
Diyanet İşleri Başkanı

Akif Çağatay KILIÇ
Gençlik ve Spor Bakanı

Protokol Metni-II (2019)

GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI İLE DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

AMAÇ VE KAPSAM

Madde 1- Bu protokolün amacı; sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle, gençlerin beden ve ruh sağlıklarına, manevi gelişimlerine katkıda bulunmak üzere Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde, çocuk ve gençler ile çalışanlara, Diyanet İşleri Başkanlığı personeli tarafından manevi danışmanlık ve din hizmeti sunulması, Kur'an-ı Kerim, din ve değerler eğitimi vb. verilmesi ile Diyanet İşleri Başkanlığının gençlik çalışmalarına katılan gençler ile Kur'an kurslarına kayıtlı çocuk ve gençlere sporu sevdirmek, serbest zamanlarını spor yaparak geçirmelerini sağlamak ve onların fiziksel ve sosyal aktivitelere katılımını sağlayarak gelişimlerine katkıda bulunmaya ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

DAYANAK

Madde 2- Bu protokol, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, 3289 sayılı Gençlik ve Spor Hizmetleri Kanunu, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurt Hizmetleri Kanunu ve 1 Nolu Cumhurbaşkanlığı Karamamesininin 184 üncü maddesi ile Gençlik Merkezleri Yönetmeliği ve Diyanet İşleri Başkanlığı Görev ve Çalışma Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

TANIMLAR

Madde 3- Bu Protokolde geçen:

Bakanlık : Gençlik ve Spor Bakanlığını,

Başkanlık : Diyanet İşleri Başkanlığını,

Başkanlık Personeli : Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra birimlerinde çalışan dini yükseköğrenim görmüş personeli,

Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi : Başkanlıkça gençlik hizmetlerini yürütmek amacıyla kurulan özel nitelikli mekânları,

Gençlik Koordinatörü : İl ve ilçelerde Başkanlığın gençlere yönelik hizmetlerinin planlama ve koordinesinden sorumlu Başkanlık personelinin,

Kur'an kursu : Başkanlıkça Kur'an eğitim ve öğretimi ile din eğitimine dair açılan kursları,

Müftülük : Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı il ve ilçe Müftülüklerini,

Taşra Teşkilatı : Gençlik ve Spor İl ve İlçe Müdürlüklerini,

Yurt : Bakanlığa bağlı yükseköğrenim yurtlarını,
ifade eder.

TARAFILAR VE YETKİLİ BİRİMLER

Madde 4- Bu protokolün tarafları, Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığıdır.

Bakanlık, protokol kapsamındaki iş ve işlemleri, merkez ve taşra teşkilatındaki ilgili birimler ile gerektiğinde spor federasyonları aracılığıyla yerine getirebilir.

YÜKÜMLÜLÜKLER

Madde 5- Bu protokol hükümlerinin yürütülmesinde tarafların yükümlülükleri şunlardır:

A- GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1- Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde ihtiyaç duyulan manevi danışmanlık hizmetini ve eğitim faaliyetlerinden Kur'an-ı Kerim, Din ve Değerler Eğitimi, Arapça, Osmanlıca vb. kurs, aktivite ve atölye çalışmalarını gerçekleştirmek üzere Başkanlıktan personel talep etmek, söz konusu faaliyetleri planlamak, duyurmak, talepleri almak, uygulanmasını sağlamak ve takibini yapmak,

2- Bu protokol kapsamında Bakanlığa bağlı kamplarda görevlendirilen personelin kanuni giderlerinin karşılanmasını sağlamak,

3- Başkanlığın gençlere yönelik etkinlikleri ile Mevlid-i Nebi Haftası, milli/dini gün ve geceler gibi zaman dilimlerindeki etkinliklerin Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde tanıtımını yapmak ve gerektiğinde işbirliği içerisinde hareket edilmesini temin etmek,

4- Tarihi camilere, kültürel ve dini mekânlara geziler düzenlenmesi konusunda Başkanlık cami rehberlerinden ve diğer Başkanlık personelinden istifade etmek, gerektiğinde ortak programlar düzenlemek,

5- Başkanlık hizmetlerinden istifade eden çocuk ve gençlerin bedensel ve ruhsal gelişimine, Bakanlığa bağlı kurum, kuruluş ve spor tesisleri ile gençlik merkezlerinde sportif, kültürel, sanatsal etkinliklerle katkıda bulunmak,

6- Bakanlıkça yürütülen her türlü spor ve gençlik faaliyetlerine katılanların manevi gelişimlerine destek sağlamak için Başkanlıkla ortak programlar düzenlemek,

7- Gençlik kampları lider eğitimlerine, spor branşları antrenörlük ve hakemlik kurslarına Başkanlık personelinden şartları tutan kişilerin katılımını desteklemek ve başarılı olanlara liderlik sertifikası, antrenörlük ve hakemlik belgesi vermek,

8- Bakanlık tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek olan Başkanlık personelini ihtiyaç halinde talep etmek,

9- Talep edilmesi halinde Başkanlıkça açılacak olan Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezlerine, okuma salonlarına, camilerin ve Kur'an kurslarının spor alanı olarak tahsis edilmiş bölümlerine imkanlar ölçüsünde malzeme desteği sağlamak, söz konusu spor alanlarının bakım ve onarımını yapmak, antrenör, gençlik lideri vb. personel görevlendirmek,

10- Bakanlığa bağlı kamplarda manevi danışmanlık hizmeti vermek için görevlendirilen Başkanlık personelinin etkin bir şekilde hizmet vermesini temin etmek, ibadet mekânları ile kütüphanelerin düzenlenmesinde Başkanlık ile işbirliği içerisinde hareket etmek,

11- Bu protokol kapsamında görevlendirilen personele periyodik olarak hizmet içi eğitimler düzenlemek,

12- Cami, Kur'an kursu, Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi tip projelerinin spor alanları bakımından geliştirilmesi konusunda teknik destek sağlamak,

B- DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞININ YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1- Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde ihtiyaç duyulan manevi danışmanlık hizmetini ve eğitim faaliyetlerinden Kur'an-ı Kerim, Din ve Değerler Eğitimi, Arapça, Osmanlıca vb. kurs, aktivite ve atölye çalışmalarını gerçekleştirmek üzere personel görevlendirmek,

2- Talep edilmesi halinde Bakanlığa bağlı yurtlarda, gençlik merkezlerinde, kamplarda ve spor tesislerinde Mevlid-i Nebi Haftası, milli/dini gün ve geceler gibi zaman dilimlerindeki etkinliklere yeterli sayıda personel görevlendirmek, gerektiğinde Müftülükler ile işbirliği içerisinde hareket edilmesini temin etmek,

3- Bakanlığa bağlı kurumlarda yer alan kütüphanelere ve ortaklaşa düzenlenecek faaliyetlere katılan gençlere Başkanlık yayınlarından uygun olanları imkânlar dâhilinde ücretsiz olarak vermek,

4- Gençlik kampları lider eğitimlerine, spor branşlarına, antrenörlük ve hakemlik eğitim kurslarına Başkanlık personelinin gerekli şartları haiz olanların katılımını teşvik etmek, gerektiğinde buralara eğitimci desteği sağlamak,

5- Bakanlık tarafından düzenlenen ulusal ve uluslararası faaliyetlere katkı sağlayabilecek Başkanlık personelinin talep edilmesi halinde görevlendirmek,

6- Başkanlık gençlik çalışmaları kapsamında spor faaliyetlerine uygun cami müstemilatı, Kur'an kursu, Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi vb. belirlemek ve spora uygun mekânların oluşturulmasını sağlamak,

7- İl ve ilçe gençlik koordinatörlerinin Gençlik ve Spor İl Müdürlüklerinin ilgili birimleri ile işbirliği içerisinde hareket etmelerini, gerektiğinde ortak projeler yürütmelerini temin etmek,

8- Toplum ve din görevlilerini sağlıklı yaşama ve spora teşvik etmek,

9- Başkanlık aracılığı ile gençlik ve spor faaliyetlerinden yararlanacak 18 yaşından küçük çocuk ve gençlerden gerekli belgelerin (sağlık raporu, veli izin belgesi vb.) teminini sağlamak,

10- Talep edilmesi halinde Bakanlığa bağlı kurumlarda, yurtlarda, spor tesislerinde, kamplarda ve gençlik merkezlerinde Kur'an kursları açmak ve öğretici görevlendirmek.

C- ORTAK HÜKÜMLER

1- Ülkemiz gençliğinin serbest zamanlarını sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerle değerlendirmek ve onların manevi gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla, Bakanlık ve Başkanlıkça düzenlenecek faaliyetlerde işbirliği yapmak,

2- Protokole konu iş ve işlemlerle ilgili planlama, uygulama, izleme, raporlama ve koordinasyonu sağlamak amacıyla, görevlendirilecek sorumlu kişilerin iletişim bilgilerini ve düzenlenecek programları merkez ve taşrada ilgili kurumun yetkililerine bildirmek,

3- Gençlerin manevi ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla eşgüdüm içerisinde spor müsabakası, turnuva, gezi, ziyaret vb. etkinlikler düzenlemek,

4- İki kurum arasında ortak düzenlenecek proje ve etkinliklerde her iki kurumun imkânlarından yararlanmak,

5- Bu protokol çerçevesinde yürütülen çalışmalarda kurumların ihtiyacı ve talepleri doğrultusunda karşılıklı olarak görevlendirilen personelin görevli / izinli sayılmasını sağlamak,

6- İki kurumu ilgilendiren ortak konularda proje ve faaliyetlerin daha etkili olabilmesi için gerekirse ortak bir komisyon kurmak,

7- Bu protokol kapsamında gerçekleştirilecek olan faaliyetlere katkı sağlamak amacıyla gerekirse sponsorluk anlaşması yapmak,

8- Gençlik ve spor kulüplerinin kurulmasını teşvik etmek ve desteklemek.

İş bu protokol kapsamında yapılacak faaliyetler tarafların imkânları ve mali kaynakları ölçüsünde yerine getirilir.

DEĞİŞİKLİK HÜKÜMLERİ

Madde 6- Bu Protokol belli bir süre ile sınırlanmamıştır. Taraflar karşılıklı mutabakat sağlayarak protokolda değişiklik ve ilave yapabilir, gerektiğinde bu protokolü yürürlükten kaldırabilirler.

KALDIRILAN PROTOKOLLER

Madde 7- İş bu protokol ile;

(1) 18.06.2013 Tarihli Diyanet İşleri Başkanlığı ile Spor Genel Müdürlüğü Arasında Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslara Katılanlara İlişkin İş Birliği Protokolü,

(2) 28.11.2013 Tarihli T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğüne Bağlı Yurtlarda Kur'an Eğitim ve Öğretimi Kursu Açma İş Birliği Protokolü,

(3) 26.02.2015 Tarihli T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı ile T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Arasında İş Birliği Protokolü, yürürlükten kaldırılmıştır.

YÜRÜRLÜK VE YÜRÜTME

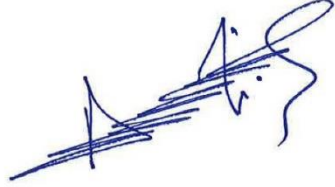
Madde 8- Bu protokol 4 (Dört) sayfa ve 8 (Sekiz) madde halinde düzenlenmiş olup taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

Bu Protokol hükümleri Gençlik ve Spor Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülür.

09/12/ 2019

Dr. Mehmet Muharrem KASAPOĞLU
Gençlik ve Spor Bakanı

Prof. Dr. Ali ERBAŞ
Diyanet İşleri Başkanı

Ek-5:

Diyanet İşleri Başkanlığı Gençlik Çalışmaları Yönergesi Yönerge Metni (2018)

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI **GENÇLİK ÇALIŞMALARİ YÖNERGESİ** *

Amaç

MADDE 1- (1) Bu Yönergenin amacı Diyanet İşleri Başkanlığınca gençlik çalışmaları kapsamında toplumun bütün kesimlerine sunulacak hizmetlere ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2- (1) Bu Yönerge, toplumun bütün genç kesimlerine sunulacak Başkanlık hizmetlerini kapsar.

Dayanak

MADDE 3- (1) Bu Yönerge, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 1 inci ve 7 nci maddesine ve 26/02/2015 tarihli Diyanet İşleri Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı arasında imzalanan işbirliği protokolüne dayanır.

Tanımlar

MADDE 4- (1) (*Değişik:07/05/2020-E.340105/2 md.*) Bu Yönergede geçen;

a) Akademi Programı: Ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin sosyo-kültürel yaşamlarına ve akademik başarılarına katkı sağlamak amacıyla yürütülen ve her türlü manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmetini içerisine alan, Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanacak özel nitelikli programları,

b) Başkanlık: Diyanet İşleri Başkanlığını,

c) Başkanlık personeli: Başkanlık taşra teşkilatında görevli kadrolu, sözleşmeli, vekil ve ek ders ücreti karşılığı çalışan personeli,

ç) Cami/Kur'an kursu gençlik halkaları: Her bir din görevlisinin gençlere ulaşarak, manevi danışmanlık ve dini rehberlik sunması amacıyla oluşturulmuş faaliyet gruplarını,

d) DHYS: Din Hizmetleri Yönetim Sistemini,

e) Diyanet Genç Gönüllü Formu: Başkanlığın gençlere yönelik hizmetlerinden faydalanmak ve gerektiğinde gönüllülük esasına dayalı olarak bu hizmetlerde fiilen görev almak üzere talepte bulunan gençler için hazırlanmış bu Yönergeye ekli bilgi formunu,

f) Diyanet Gençlik Merkezi: 633 sayılı Kanun çerçevesinde Başkanlığın gençlik çalışmalarının programlı bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamak amacıyla nitelikleri bu Yönergede belirlenen il ve ilçelerde açılan Diyanet gençlik çalışmalarının yürütüldüğü merkezi,

g) Diyanet okuma salonu: Belirli bir çalışma planı çerçevesinde ortaokul, lise, lisans ve lisansüstü öğrencilerine yönelik faaliyette bulunmak üzere cami müstemilatı içerisinde oluşturulan ve Diyanet Gençlik Merkezinde bulunması gereken niteliklere sahip olmayan mekânları,

ğ) Ev öğrenci temsilcisi: Diyanet gençlik çalışmalarına katılan genç gönüllüler arasından, Türkiye Diyanet Vakfı öğrenci evinde kalarak Diyanet gençlik çalışmalarının yürütülmesine yardımcı olan öğrenciyi,

h) Ev sorumlusu ve yardımcıları: Türkiye Diyanet Vakfı öğrenci evlerinde barınan öğrencilere yönelik Başkanlıkça yürütülecek manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmetlerinin koordine ve icrasını gerçekleştirmek üzere görevlendirilen Başkanlık personelini,

* 24.01.2018 tarihli ve 65752239-010.04-E.10079 sayılı Başkanlık Onayı ile yürürlüğe girmiştir.

i) Gençlik kampları: Gençlerin serbest zamanlarını çeşitli sosyal, kültürel, manevi ve sportif faaliyetlerle değerlendirmelerini sağlamak amacıyla özel mekânlarda Başkanlık, Gençlik ve Spor Bakanlığı, belediyeler, Sivil Toplum Kuruluşları vb. kurum ve kuruluşlarca ortaklaşa yürütülen programları,

ii) Gençlik koordinatörlüğü: Başkanlığın gençlik çalışmalarını Müftülük bünyesinde koordinasyon ve esgüdüm içerisinde planlamak, yürütmek, takip etmek ve sonuçlandırmak amacıyla koordinatör, koordinatör yardımcısı ve Başkanlık gençlik çalışmalarına katılan diğer personelden oluşan çalışma grubunu,

iii) Gençlik koordinatörü: İl ve ilçelerde gençlik çalışmalarını koordine etmek üzere görevlendirilen Başkanlık personelini,

iv) Gençlik merkezleri: Gençlik ve Spor Bakanlığına ve belediyelere bağlı olarak il ve ilçelerde gençlere yönelik faaliyet yürüten merkezleri,

v) Genç ofis: Gençlere yönelik manevi danışmanlık ve dini rehberlik faaliyetlerinde kullanılmak amacıyla kampüs alanı, öğrenci yurdu, otopark, AVM, şehir merkezi vb. yerlerde oluşturulan ve Diyanet Gençlik Merkezinde bulunması gereken niteliklere sahip olmayan mekânları,

vi) Genel Müdürlük: Din Hizmetleri Genel Müdürlüğünü,

vii) Gönüllü: Diyanet gençlik çalışmalarına isteyerek katılan kişiyi,

viii) İl Gençlik Buluşmaları: Aynı il içerisinde Türkiye Diyanet Vakfından barınma ve burs desteği alan bütün öğrenciler, gençlik çalışmalarına katılan Diyanet genç gönüllüleri ve gençlik hizmetlerinde görev alan personel arasında tanışma ve kaynaşmayı temin etmek, belirli bir gündem üzerinden manevi danışmanlık ve dini rehberlik süreçlerine katkıda bulunmak ve gençlik çalışmalarında bir bütünlük oluşturmak üzere düzenlenen toplantıları,

ix) KYK: Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunu,

x) Mahalle/köy gençlik sorumlusu: Müftülük tarafından görevlendirildiği bölgede Başkanlığın gençlik çalışmalarının planlama ve koordinasyonundan sorumlu Başkanlık personelini,

xi) Manevi Danışman: Öğrenci yurtlarında, Diyanet Gençlik Merkezlerinde, genç ofislerde, Diyanet okuma salonlarında ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti sunmak üzere görevlendirilen personeli,

xii) Müftülük: İl ve ilçe müftülüklerini,

xiii) Okul temsilcisi: Diyanet gençlik çalışmalarına katılan genç gönüllüler arasında; üniversite, lise ve ortaokul seviyesinde öğrenim görmekte olup bulunduğu yerde Diyanet gençlik çalışmalarının yürütülmesine yardımcı olan kişiyi,

xiv) Okuma grupları: Gençlere okuma ve okuduğunu anlayıp yorumlama alışkanlığı kazandırmak amacıyla Başkanlık gençlik çalışmaları kapsamında yürütülen, çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklerle zenginleştirilmiş faaliyet gruplarını,

xv) Öğrenci yurtları: KYK'ya ve Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren öğrenci yurtları ile Türkiye Diyanet Vakfı öğrenci yurtlarını,

xvi) TDV: Türkiye Diyanet Vakfını,

xvii) TDV öğrenci evleri: TDV şube barınma destek programı kapsamında barınma, burs ve eğitim desteği almak üzere talepte bulunan öğrencilerin konakladıkları evleri, ifade eder.

Temel yaklaşımlar ve metodoloji

MADDE 5- (1) (Değişik: 07/05/2020-E.340105/3 md.) Gençlerin; bilgi, ahlak, erdem, estetik, ruh güzelliği, adalet ve merhamet duygusuyla yetişmelerine, milletimizi bir araya getiren değerlerin, insani haslet ve faziletlerin nesilden nesile aktarılacak şekilde üretilmesine katkı sağlayacak; toplumun geleceğe umutla bakabilmesi için insani erdemlerle donatılmış, her yönden iyi yetişmiş, ruhen ve bedenen dinamik bir gençliğe sahip olmasını temin edecek bir yaklaşım benimsenir.

(2) Başkanlık personeli tarafından bu Yönerge kapsamında yürütülecek her türlü manevi danışmanlık ve dini rehberlik, talep doğrultusunda ve tamamen gönüllülük esasına göre sunulurken aşağıdaki esaslar uygulanır.¹

a) Gençlerin sorumluluk sahibi olması, yeteneklerini geliştirmeleri, bilgiye, sanata ve güzel olan her şeye ilgilerinin canlı tutulması ve gönüllerinin sevgi, şefkat ve merhamet hisleri ile yoğrulması için inanç ve ibadetin onların ruh sağlığında oluşturacağı olumlu etkiler göz önünde bulundurulur.

b) Çalışma Programlarında eğitsel bir süreç takip edilir. Gençlere rol-model olma ve rehberlik yapma esas alınır.

c) Sosyo-kültürel etkinliklerde ve gençler için oluşturulmuş ortamlarda onlarla nitelikli zaman geçirmek hedeflenir.

ç) Alana yönelik etkili ve verimli çalışma yapabilmek için gençlerin ailesi ve okul idarecileri ile irtibat halinde olunur, ilgili süreçlere onların da dâhil olması sağlanır.

d) Yapılacak çalışma programlarında gerekli gruplandırmalar ve tasnifat yapılır.

Genel esaslar

MADDE 6- (1) Diyanet gençlik çalışmaları aşağıda belirlenen ilkeler çerçevesinde yürütülür.

a) Kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon ile hiçbir genci dışarıda bırakmadan toplumun bütün kesimlerine hizmet götürülmesi amaçlanır.

b) Başkanlığın gençlere yönelik bütün çalışmalarında gençler açısından gönüllülük esas alınır.

c) Gençlik hizmetlerinde görev alan personel Başkanlık ve müftülüklerce periyodik olarak eğitim programlarına tabi tutulur.

ç) Gerek Başkanlık gerekse diğer kurum personeli ile ilişkiler her aşamada karşılıklı saygı ve güven esasına dayalı olarak yürütülür.

d) Genç kitleler ile iletişimi sağlayacak sistematik ve dinamik bir teşkilat yapısının oluşturulması hedeflenir.

e) Genç kitlelerle iletişimi sağlamak için sosyal medya vb. alanlardan faydalanılır, ortak bir iletişim ağı oluşturulur.

f) Gençlerin vatan, millet, ezan, bayrak gibi milli ve manevi değerler doğrultusunda; sosyal ve akademik gelişimlerine katkı sağlamak üzere eğitsel materyaller geliştirilir.

Müftülüğün görevleri

MADDE 7- (1) (*Değişik: 07/05/2020-E.340105/4 md.*) Diyanet gençlik çalışmaları ile ilgili iş ve işlemler, müftülük tarafından yürütülür. Bu çerçevede Müftülük;

a) Gençliğe yönelik hizmetlerin sistematik bir şekilde gerçekleştirilmesi için bu çalışmalarını gençlik koordinatörlüğü aracılığı ile yürütür; manevi danışmanlık ve dini rehberlik çalışmalarının başarılı bir şekilde icra edilmesi için ihtiyaç nispetinde nitelikli personel görevlendirilmesini temin eder.

b) Gençlik çalışmalarında aktif olarak görev alma hususunda her aşamada, personeli teşvik eder.

c) Gençlik hizmetleri ile ilgili yapılacak çalışma, toplantı, ziyaret vb. durumlarda personel için gerekli kolaylığı sağlar, imkân ve alan oluşturur.

ç) Diyanet Gençlik Merkezlerinin, genç ofislerin ve Diyanet okuma salonlarının Başkanlıkça belirlenen kriterlere uygun olarak açılmasını ve gençler için işlevsel hale getirilmesini temin eder.

d) Gençlik çalışmalarında ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile iletişim ve işbirliğini sağlar.

e) Gençlik çalışmalarının etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilebilmesi için rehberlik yapar ve yapılan hizmetleri denetler.

f) Cami/Kur'an kursu gençlik halkaları oluşturulması ve bu halkalar yoluyla her bir din görevlisinin gençlere ulaşmasını temin edecek tedbirler alır.

¹ 07/05/2020 tarihli ve 340105 sayılı Başkanlık Onayı ile yürürlüğe giren Yönergenin 3 üncü maddesiyle bu fıkrada yer alan "manevi rehberlik ve din hizmeti" ibaresi "manevi danışmanlık ve dini rehberlik" şeklinde değiştirilmiştir.

g) TDV öğrenci evleri ve yurtlarında gerçekleştirilecek manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmetlerinin diğer Diyanet gençlik çalışmaları ile uyum içerisinde, il/ilçe gençlik koordinatörünün koordinasyon ve gözetiminde gerçekleştirilmesini sağlar.

ğ) Özellikle üniversite kayıt dönemlerinde her türlü iletişim araçlarını kullanarak Başkanlık hizmetlerine dair gerekli ilan ve duyuruların yapılmasını temin eder.

h) Bu Yönergenin 16 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen Kurulu oluşturur.

ı) Nitelikli personel arasından her bir TDV öğrenci evi için ev sorumlusu ve yardımcıları görevlendirir, bunların öğrencilere yönelik hizmetlerini denetler.

i) Öğrencilerin Diyanet Gençlik Merkezlerinden, genç ofislerden ve Diyanet okuma salonlarından istifade edebilmesi için gerekli planlamaları yapar, söz konusu mekânlarda ya da TDV öğrenci evlerinde gençlik sohbetleri düzenlenmesini temin eder.

j) Manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti taleplerinin karşılanmasında şehit ve gazi yakınları, engelliler, yetimler gibi gruplar ile Başkanlık personelinin çocuklarına özel imkânlar oluşturulmasına gayret eder.

(2) (Ek: 07/05/2020-E.340105/4 md.) Birinci fıkrada sayılanlara ek olarak İl Müftülüğü;

a) Fakülte, meslek yüksekokulu vb. yükseköğrenim kurumu bulunmayan ilçe müftülüklerinin, diğer müftülüklerin manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmetlerine katkı sağlamaları için planlamalar yapar.

b) İl müftüsü, müftü yardımcıları, ilçe müftüleri, eğitim merkezi müdürleri ve öğretmenleri ile şube müdürü, vaiz, murakıp, din hizmetleri uzmanı başta olmak üzere hizmetine ihtiyaç duyulan personelin düzenli aralıklarla TDV öğrenci evlerini ziyaret etmelerine yönelik planlamalar yapar.

c) İl gençlik buluşmalarının başarılı bir şekilde icra edilmesi için gerekli tedbirleri alır.

Çalışma programı

MADDE 8- (1) Başkanlık tarafından alana özgü, müfredatlı çalışma programları hazırlanır. Müftülükler tarafından yerel şartlar göz önünde bulundurularak hazırlanacak çalışma programlarında, Başkanlığın genel çalışma programları esas alınır.

(2) Çalışma programları kapsamında yapılan çalışmalar aylık ve yıllık olarak rapor haline getirilir.

Gençlik koordinatörü, yardımcıları ve görevleri

MADDE 9- (Değişik: 07/05/2020-E.340105/5 md.)

(1) İl ve ilçelerde görev yapacak gençlik koordinatörleri ve gençlik koordinatör yardımcıları, Başkanlığın uygun görüşü üzerine ilgili Müftülüğün teklifi ve mülki idare amirinin onayı ile görevlendirilir.

(2) Görevlendirilecek personelin öncelikle gençlik çalışmalarına yatkın, gençlerle iletişimde başarılı, yetenekli; bilgi ve donanım açısından gençlerle uyumlu olması gözetilir.

(3) İlde görevlendirilen koordinatör ve koordinatör yardımcıları, il müftüsü veya il müftüsünün uygun göreceği müftü yardımcısına; ilçede görevlendirilenler ise ilçe müftüsüne bağlı olarak çalışırlar ve bunların iş bölümü Müftülükçe yapılır.

(4) Gençlik koordinatörünün görevleri şunlardır:

a) Başkanlığın gençlere yönelik hizmetlerini, bağlı bulunduğu müftülüğün bilgisi ve rehberliğinde, ilgili kurum ve kuruluşlarla koordinasyon halinde planlamak, yürütmek, takip etmek ve neticelendirmek.

b) Gençlere yönelik çalışmaların gerekliliği ile ilgili, toplumu bilinçlendirici ve farkındalık oluşturuvcu çalışmalar yürütmek.

c) Gençlik çalışmaları kapsamında il ve ilçelerde eğitim, seminer, konferans, çalıştay, panel, kamp, toplantı vb. programları koordine etmek.

ç) Belirli gün ve haftalar ile hutbe, vaaz, toplantı, konferans, sohbet vb. faaliyetlerde gençliğe odaklanan konulara yer verilmesine yönelik çalışmalar yapmak.

d) Müftülükçe uygun görülmesi halinde personelin aylık toplantılarında ve hizmet içi eğitim seminerlerinde gençlik hizmetleri ile ilgili sunum yapmak.

e) Cami, Kur'an kursları, gençlik merkezleri, yurtlar veya müftülüklerin uygun göreceği mekânlarda eğitici programlar düzenlemek.

f) Bu Yönerge kapsamında ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşları ile gerçekleştirilecek ortak çalışmaların koordinesini yürütmek.

g) Öğrenci yurtları, gençlik merkezleri ve gençlik kamplarında Başkanlıkça manevi danışman olarak görevlendirilen personel ve ilgili kurumlar ile uyum içinde çalışmak.

ğ) İl ve ilçelerde kredi yurtlar kurumu il müdürlükleri, gençlik hizmetleri ve spor il/ilçe müdürlükleri ve milli eğitim müdürlükleri ile yapılacak ortak çalışmaları yürütmek.

h) Bağımlılıktan kurtulmak isteyen gençlere yönelik hizmetlerde, Başkanlık bağımlılıkla mücadele hizmetleri kapsamında görevlendirilen Bağımlılıkla Mücadele koordinatörleri ile işbirliği içerisinde çalışmak.

ı) Diyanet Gençlik Merkezleri, Diyanet okuma salonları, TDV öğrenci evleri ve yurtları, gençlik merkezleri veya müftülükçe uygun görülecek diğer mekânlarda, Diyanet gençlik sohbetleri, okuma programları, ahlak ve değerler eğitimi, genç girişimcilik ve sosyal sorumluluk faaliyetleri düzenlemek.

i) Gençlik çalışmaları kapsamında çevre faaliyetleri, umre programları, ziyaretler, geziler, sosyo-kültürel etkinlikler vb. aktiviteler organize etmek.

j) Diyanet Gençlik Merkezleri ve Diyanet okuma salonlarında öğrencilere yönelik yürütülen eğitim faaliyetleri ile akademi programlarının işleyişini takip etmek.

k) Öğrenci yurtları ve gençlik merkezlerinde manevi danışmanlar aracılığı ile yürütülen hizmetleri koordine etmek.

l) Gençlik koordinatör yardımcıları ile mahalle/köy gençlik sorumlularının çalışmalarını koordine etmek.

m) Çalışan gençlere yönelik programlar düzenlenmesini sağlamak.

n) Yetenekli gençleri ulusal ve uluslararası müsabakalara teşvik etmek, katılmaları yönünde gerekli desteği sağlamak.

o) Gençlere okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla okuma grupları oluşturulmasını sağlamak ve gençlerin kitap okuma ve analiz yeteneklerini geliştirmek.

ö) Kur'an kursu öğrencilerinin sosyal ve sportif aktivitelere katılımını teşvik edecek çalışmalar yürütmek.

p) Gençlerin çevre ve sosyal sorumluluk bilinçlerinin geliştirilmesi amacıyla fidan dikme, su kaynaklarının korunması, atık maddelerin ayrıştırılması ve geri dönüşümü, temizlik, israfı önleme, hayvanlara merhamet ve doğal dokuya saygı gibi konularda kampanyalar düzenlemek.

r) Gençleri sportif etkinliklere, sosyal ve kültürel aktivitelere teşvik etmek, lisanslı faaliyetleri desteklemek.

s) Diyanet Genç Gönüllü Formunu doldurarak Başkanlık gençlik çalışmalarıyla tanışan genç gönüllü sayısını artırma hususunda belirlenen hedefleri gerçekleştirmeye yönelik çalışmalar yapmak.

ş) Gençlik çalışmaları ile ilgilenen diğer Başkanlık ve TDV personeliyle koordinasyon halinde çalışmak.

t) Başkanlığın gençlere yönelik yazılı, görsel, internet, sosyal medya, kısa film vb. yayımlarının hedef kitleye ulaşımını kolaylaştıracak çalışmalar yapmak.

u) TDV öğrenci evleri ve yurtlarında barınma, burs ve eğitim desteği alan öğrencilere yönelik düzenlenecek eğitici, sosyo-kültürel etkinlikleri koordine etmek, öğrencilerin manevi gelişimlerini desteklemek.

ü) Diyanet genç gönüllüleri arasından üniversite, fakülte ve okullarda, okul temsilcisi belirlemek, belirlenen temsilciler aracılığı ile yürütülecek çalışmaları koordine etmek.

v) Ev sorumluları ve yardımcıları ile işbirliği içerisinde ev öğrenci temsilcilerini tespit etmek, düzenli aralıklarla toplantılar yapmak.

y) İl gençlik buluşmaları organize etmek.

z) Üniversite kayıt tarihlerinde şehre yeni gelen öğrencilere danışmanlık ve rehberlik etmek, gerektiğinde kayıt sürecinde gençlik koordinatörlüğü olarak stant çalışması yapmak.

aa) Gençlere yönelik yürütülen faaliyetler ile TDV öğrenci evleri ve yurtlarında yürütülen çalışmaların her ayın ikinci haftasının son gününe kadar DHYS' ye veri olarak

girilmesini sağlamak, bir önceki yıla ait raporlar ile yeni yıla ait çalışma planlarını ise her yıl Ocak ayı sonuna kadar Müftülüğe sunmak.

(5) Gençlik koordinatör yardımcıları, görev alanları dâhilinde gençlik koordinatörüne destek olurlar.

Manevi danışman ve görevleri

MADDE 10- (Değişik: 07/05/2020-E.340105/6 md.)

(1) Bu Yönerge kapsamında manevi danışman olarak görevlendirilecek personelde aşağıdaki yeterlikler aranır.

a) Dini yükseköğrenim mezunu olmak veya diğer alanlarda dört yıllık lisans diplomasına sahip olmak.

b) Başkanlık taşra teşkilatında vaiz, din hizmetleri uzmanı, eğitim uzmanı, öğretmen, Kur'an kursu öğreticisi, imam-hatip veya müezzin kayıym unvanlarında kadrolu olarak çalışıyor olup adaylığı kaldırılmış olmak.

(2) Manevi danışmanlık ve dini rehberlik alanıyla ilgili bir sertifika programı bitirmiş olmak ile manevi danışmanlık alanında lisansüstü bir programdan mezun ya da halen bu programda öğrenciliği devam ediyor olmak tercih sebebidir.

(3) Manevi danışmanlık görevlendirmeleri başvuru yapan personel arasından, Başkanlığın uygun görüşü üzerine ilgili Müftülüğün teklifi, mülki idare amirinin onayı ile en fazla altı (6) aylık süre ile gerçekleştirilir. Görevlendirilen personel, görevlendirme süresinin bitiminde görevden ayrılma talebinde bulunabilir.

(4) Görevlendirmelerin yenilenmesi halinde yapılacak değerlendirmelerde, görevlendirme yapılan kurum yetkililerinin ve Başkanlığın ilgili personelin verimliliğine dair kanaatleri göz önünde bulundurulur.

(5) Manevi danışmanın çalışma esasları şunlardır:

a) Cuma günleri Müftülüğün uygun göreceği yerlerde, diğer günlerde ise görevlendirildiği öğrenci yurtları/gençlik merkezlerinde çalışmaları esastır.

b) Öğrenci yurtlarında görevlendirilenlerin buradaki çalışma saatleri, öğrencilerin yurttan bulunuş saati ile yerel şartlar dikkate alınarak, ilgili müftülüğün teklifi ve Valinin onayıyla belirlenir.

c) TDV öğrenci yurtlarında görevlendirilenlerin buradaki hizmet süreleri, diğer günlerde gençlik çalışmalarına fiilen katılmaları koşuluyla 2 günden az olmamak kaydı ile Müftülüklerce düzenlenebilir.

ç) Bu Yönergede belirtilen yerlerde yürütülen manevi danışmanlık hizmetine dair gerekli denetim ve rehberlik, Müftülüklerce ve gerektiğinde Başkanlıkça gerçekleştirilir.

(6) Manevi danışmanın görevleri şunlardır:

a) İlgili kurum yönetimi ve görevlileriyle işbirliği ve eşgüdüm içerisinde çalışır.

b) Diyanet Gençlik Merkezleri, genç ofisler, Diyanet okuma salonları, gençlik merkezleri ve öğrenci yurtlarında görev yapanlar; bireysel danışmanlık görüşmeleri, dini rehberlik ve okuma grubu çalışmaları, Diyanet gençlik sohbetleri planlaması vb. faaliyetlerde bulunur, Müftülükçe gerçekleştirilecek diğer gençlik çalışmalarına katkı sağlar.

c) Öğrenci yurtlarında görev yapanlar, izinli olduğu günlerde görev yaptığı yurt müdürlüğünü bilgilendirir.

ç) Öğrenci yurtlarında yürütülen manevi danışmanlık hizmeti Başkanlık gençlik çalışmalarının bir parçası olarak değerlendirilir.

d) KYK/TDV tarafından gerçekleştirilen atölye çalışmalarında görev alır.

e) (6) aylık görevlendirme süresi içerisinde manevi danışmanlık alanı ile ilgili hazırlayacağı ilmi/akademik bir çalışmayı, kitap özeti, makale, proje vb. materyali Genel Müdürlüğe ulaştırır.

f) Yapılan çalışmalara dair raporu gençlik koordinatörü aracılığıyla aylık olarak ilgili İl Müftülüğüne ve DHYS sistemi aracılığıyla Başkanlığa sunar. KYK yurtlarında görev alan personel, ayrıca talep edilen aralıklarla ilgili KYK Genel Müdürlüğüne rapor sunar.

Okullarda yürütülecek gençlik hizmetleri

MADDE 11- (1) Üniversite, lise ve ortaokul düzeyinde gerçekleştirilecek gençlik çalışmaları aşağıdaki ilkeler çerçevesinde yürütülür.

a) Çalışmalar, okul idarecileri ve öğretmenler ile etkin bir işbirliği halinde gerçekleştirilir.

b) Gençlik çalışmalarının yaygınlaştırılabilmesi ve daha etkin hale getirilmesi amacıyla okullara göre planlamalar yapılır.

c) Okulların yoğun olduğu mahallerde gençlik çalışmalarının yürütülebileceği, gençler için cazibe merkezi olacak Diyanet Gençlik Merkezi ve Diyanet okuma salonları açılmasına veya gençlik merkezi vb. mekânların kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılır.¹

ç) Okullar periyodik aralıklarla ziyaret edilir. Okul ziyaretlerinde sadece konferans tarzı etkinliklerle yetinilmez. Düzenli ve sistematik programlar aracılığıyla gençlerle iletişime geçebilmenin imkânı oluşturulur.

d) Okullarda Diyanet çalışmalarını koordine etmek amacıyla genç gönüllüler arasından temsilciler belirlenir.

e) Okul temsilcileri ve sınıf temsilcileri ile periyodik değerlendirme toplantıları gerçekleştirilir.

f) (Ek: 07/05/2020-E.340105/7 md.) İmkânlar nispetinde öğrencilere yönelik etkinlikler gerçekleştirilir ve ikramlar sunulur.

Gençlik sohbetleri

MADDE 12- (1) Gençlerle birebir iletişimin hedeflendiği gençlik sohbetlerinde aşağıdaki hususlara riayet edilir.

a) Sohbetler gençlerin durumuna; ihtiyaç ve beklentilerine göre planlanır, uzun tutulmamasına özen gösterilir.

b) Sohbetlerin duygusal zekâsını aktif kullanabilen, gençlerle iletişimi güçlü, alanında yetkin kişilerce verilmesine gayret gösterilir.

c) (Değişik: 07/05/2020-E.340105/8 md.) Sohbetlerde ağırlıklı olarak takrir metodu kullanılmaktan kaçınılır. Dinleme, anlama ve anlamlandırma metodlarına ağırlık verilir. Katılımcıların aktif olmasına, konuşulanları yorumlayıp tahlil edebilmesine ve sorgulamasına imkân verilir. Kolaylaştırıcı, cesaret ve güven verici bir dil kullanılır.

ç) Sorulara verilecek cevaplarda kullanılacak ifadelerin doyurucu olmasına dikkat edilir, gereğinden fazla konuşulmaz.

d) Muhatabın durumu dikkate alınarak kişinin ihtiyacı ve beklentisi doğrultusunda, sonuca birlikte ulaşılmaya çalışılır.

e) Kesin ifadelerden ve muhatabı incitebilecek tutum ve davranışlardan uzak durulur. Samimi, açık ve anlaşılır bir dil kullanılır. Mümkün oldukça tek kelimelik cevaplar vermekten kaçınılır.

Mahalle ve köylerde yürütülecek gençlik çalışmaları

MADDE 13- (1) Şehirde yaşadığı halde okul süreçlerinin dışında kalmış gençlik ile kırsal alanda ikamet eden gençlik kitlesine yönelik çalışmalar, mahallelerde veya köyde görev yapan diğer personelin katılımı ile mahalle/köy gençlik sorumluları tarafından aşağıdaki esaslar dikkate alınarak yürütülür.

a) (Değişik: 07/05/2020-E.340105/9 md.) Mahallelerde ve köyde yürütülecek gençlik çalışmaları, Diyanet Gençlik Merkezi, Diyanet okuma salonu, TDV öğrenci evi veya yurdu ya da cami merkezli olarak ele alınır.

b) Camilerin uygun bölümleri gençlerin namaz vakitleri dışında da bir araya gelebilecek ve gençlik çalışması yürütülebilecek şekilde düzenlenir.

c) Mahallelerde ve köylerdeki gençlik çalışmaları, gençlik koordinatörünün koordinesinde yürütülür.

ç) (Değişik: 07/05/2020-E.340105/9 md.) Söz konusu çalışmalar yürütülürken imkânlar dâhilinde müftülük, belediye, köy okulu, köy odası ile kurum ve kuruluşların uygun mekânları kullanılabilir.

(2) Mahalle/köy gençlik sorumluları müftülükçe belirlenir.

¹ 07/05/2020 tarihli ve 340105 sayılı Başkanlık Onayı ile yürürlüğe giren Yönergenin 1 inci maddesiyle bu benitle yer alan "Diyanet Gençlik Çalışmaları Merkezi" ibaresi "Diyanet Gençlik Merkezi" şeklinde; "okuma salonları" ibaresi "Diyanet okuma salonları" şeklinde değiştirilmiştir.

Diyanet Gençlik Merkezlerinde, genç ofislerde ve Diyanet okuma salonlarında yürütülecek gençlik hizmetleri

MADDE 14- (Değişik: 07/05/2020-E.340105/10 md.)

(1) Diyanet Gençlik Merkezlerinde, genç ofislerde ve Diyanet okuma salonlarında gerçekleştirilecek çalışmalar aşağıdaki ilkeler doğrultusunda yürütülür:

a) Diyanet Gençlik Merkezleri, genç ofisler ve Diyanet okuma salonları, Başkanlığın uygun görüşü üzerine ilgili Müftülüğün teklifi, mülki idare amirinin onayı ile açılır.

b) Diyanet Gençlik Merkezlerinde görüşme odası, eğitim salonu, çok amaçlı spor salonu, kütüphane, mescit, mutfak ve ıslak zemin bulunması gözetilir. Bu şartları taşımayan mekânlar Diyanet okuma salonu veya genç ofis olarak açılır ve hizmet verir.

c) Yerleşim merkezleri ve okul çevresine yakın mekânlar tercih edilir. Uygun olması halinde cami müstemilatları, Diyanet Gençlik Merkezi ve Diyanet okuma salonu olarak düzenlenebilir.

ç) Açılan mekânlar mümkün olduğunca gençler için ilgi çekici ve huzurlu bir ortama dönüştürülerek çok yönlü ve işlevsel hale getirilir.

d) Genel gençlik çalışmalarının yanında özellikle imam-hatip öğrencilerine yönelik Başkanlıkça hazırlanacak akademi programları, Diyanet okuma salonlarında icra edilir. Bu kategoride yürütülen çalışmalara katılan öğrencilerin TDV ve şubelerinin burs ve eğitim yardımları imkânlarından faydalanması sağlanır.

e) Diyanet Gençlik Merkezlerinin gençlerin ders ve sohbet saatleri dışında da uğrayabilecekleri mekânlar olmaları, yerel şartlar dikkate alınarak her gün açık tutulmaları sağlanır.

f) Diyanet Gençlik Merkezlerinde, genç ofislerde ve Diyanet okuma salonlarında ihtiyaç nispetinde personel görevlendirilmesi ve istihdamı ilgili Müftülüğün teklifi, mülki idare amirinin onayı ile gerçekleştirilir.

Öğrenci yurtlarında, gençlik merkezlerinde ve gençlik kamplarında yürütülecek gençlik hizmetleri

MADDE 15- (Değişik: 07/05/2020-E.340105/11 md.)

(1) Öğrenci yurtlarında barınan öğrenciler, gençlik merkezlerinden hizmet alan öğrenciler ve gençlik kamplarına katılan öğrencilere manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti sunmak üzere nitelikli personel görevlendirilir. Görevlendirilen personel belirli aralıklarla eğitime tabi tutulur.

(2) Gençlik kamplarında görevlendirilen personelin görevlendirme usulleri ve çalışma şartları ile Başkanlıkça düzenlenecek kamplara gençlerin katılım şartları, başvuru koşulları, kamp temaları ve kamplarda düzenlenecek etkinlikler, ilgili mevzuat hükümlerine uygun olmak kaydıyla bu Yönergede yer alan hükümler ve diğer Başkanlık talimatları ile belirlenir.

TDV öğrenci evlerinde yürütülecek gençlik hizmetleri

MADDE 16- (Değişik: 07/05/2020-E.340105/12 md.)

(1) TDV öğrenci evlerinde barınan öğrencilere yönelik olarak gerçekleştirilecek çalışmalar aşağıdaki ilkeler doğrultusunda yürütülür:

a) TDV öğrenci evlerinde barınan öğrencilere yönelik manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti sunmak üzere nitelikli personel görevlendirilir.

b) Öğrenciler, manevi danışman, gençlik koordinatörü ve ev sorumlularının planlamaları çerçevesinde manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmeti kapsamında Müftülüklerce gerçekleştirilecek etkinliklere teşvik edilir.

c) Ev sorumlularının, gençlik koordinatörü ve manevi danışman ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde hareket etmesi sağlanır.

(2) TDV öğrenci evlerinde Başkanlıkça yürütülecek manevi danışmanlık ve dini rehberlik hizmetlerinin, öğrenci evi bazında takibini yapmak üzere erkek öğrenciler için erkek, kız öğrenciler için kadın ev sorumlusu ve ihtiyaç olması halinde ev sorumlusu yardımcısı Müftülükçe görevlendirilir. Ev sorumlularının görevleri şunlardır:

a) TDV öğrenci evlerinin idamesi için gerekli iş ve işlemlerin öğrenciler tarafından düzenli olarak takip edilmesine rehberlik etmek,

- b) Öğrencileri imkânlar ölçüsünde Diyanet gençlik çalışmalarına katılmaya teşvik etmek.
- c) Gençlik sohbetleri ile diğer etkinliklerin başarılı bir şekilde icrasına yardımcı olmak.
- ç) Öğrencilerle haftada en az iki defa görüşme gerçekleştirmek.
- d) Hastalık, kaza vb. olağanüstü durumlarda öğrencilere refakat etmek.
- e) Aylık olarak hazırlayacağı raporu il/ilçe gençlik koordinatörüne ibraz etmek ve yürütülen faaliyetlerin DHYS' ye işlenmesini takip etmek.
- f) Ev sorumlusu yardımcısı görevlendirilmesi halinde iş bölümü yapmak.
- (3) Bu madde kapsamında yürütülecek faaliyetlerin takibi için ilgili Müftülük tarafından bir Kurul oluşturulur. Bu kurul; İl/ilçe Müftüsünün başkanlığında, şube müdürü, vaiz, murakıp, Kur'an kursu öğreticisi vb. unvanlarda çalışan Başkanlık personeli ile TDV'nin ilgili şubesinin yönetim kurulu üyelerinden olmak üzere en az beş kişiden meydana gelir. İl/ilçe gençlik koordinatörleri kurulun doğal üyesidir.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu Yönerge, onaylandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu Yönerge hükümlerini Diyanet İşleri Başkanı yürütür.

Ek: *Diyanet Genç Gönüllü Formu*

DİYANET GENÇ GÖNÜLLÜ FORMU

EK*

Kayıt İli:

Kayıt No:

Kimlik Bilgileri

Adı Soyadı	
Doğum Yılı	
Öğrenim Gördüğü Okul/Üniversite/Fakülte/Bölüm	
Adres ve İletişim Bilgileri	
Veli Adı, Soyadı, İletişim Bilgileri	

İlgi Alanları ve Yetenekleri

Beyan

Diyaret İşleri Başkanlığı'nın gençlere yönelik her türlü çalışmalarından sms, e-posta vb. iletişim yolları ile haberdar olmak ve bu çalışmalarda gönüllülük esasına dayalı olarak görev almak istiyorum.

İl/İlçe Müftülüğü adına
Formu Teslim Alan

(İmza)

Formu Dolduran

(İmza)

(* 07/05/2020 tarihli ve 340105 sayılı Başkanlık Onayı ile yürürlüğe giren Yönergenin 13 üncü maddesiyle değiştirilmiştir.

